

**ORTA VE BÜYÜK ÖLÇEKLİ MOBİLYA İŞLETMELERİNDE
SINAI MÜLKİYET HAKLARI KONUSUNDAKİ
FARKINDALIĞIN İNCELENMESİ**

**INVESTIGATING THE AWARENESS OF INDUSTRIAL
PROPERTY RIGHTS IN MEDIUM AND LARGE-SCALE
FURNITURE COMPANIES**

CÜNEYT ERASLAN

DR. ÖGR. ÜYESİ GÜLÇİN CANKIZ ELİBOL
Tez Danışmanı

Hacettepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Ağaçişleri Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı için Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.
2018

CÜNEYT ERASLAN' in hazırladığı “Orta ve Büyük Ölçekli Mobilya İşletmelerinde Sınai Mülkiyet Hakları Konusundaki Farkındalığın İncelenmesi” adlı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından **AĞAÇIŞLERİ ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI'** nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İlker USTA

Başkan

ilker usta

Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Cankız ELİBOL

Danışman

Gulcin Cankız

Doç. Dr. Mehmet ALTINÖZ

Üye

Mehmet Altinöz

Dr. Öğr. Üyesi Emre DEMİREL

Üye

Emre Demirel

Dr. Öğr. Üyesi Nihat DÖNGEL

Üye

Nihat Döngel

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak onaylanmıştır.

Prof. Dr. Menemşe GÜMÜŞDERELİOĞLU

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

YAYINLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin / raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezimin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “ **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricinde TÖK Ulusal Tez Merkezi / H. Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren Ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

25.09.2018

(İmza)

Öğrencinin Adı SOYADI

Canayt ERASLAN

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezimin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. Şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü ve fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezimin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7. 2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK

Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

28/05/2018

CÜNEYT ERASLAN

ÖZET

ORTA VE BÜYÜK ÖLÇEKLİ MOBİLYA İŞLETMELERİNDE SİNAİ MÜLKİYET HAKLARI KONUSUNDAKİ FARKINDALIĞIN İNCELENMESİ

Cüneyt ERASLAN

Yüksek Lisans, Ağaçişleri Endüstri Mühendisliği

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Cankız ELİBOL

Mayıs 2018, 58 Sayfa

Fikri Mülkiyet Hakları, zihinsel katkının söz konusu olduğu alanlarda, gerek hak sahiplerinin haklarını korumak, gerekse sanayinin gelişmesini sağlamak amacıyla önemli rol oynamaktadır. Temel olarak iki ana sınıfa ayrılan Fikri Mülkiyet Haklarının ilk kolunu Fikir ve Sanat Eserleri oluşturmaktadır. Genel bir çerçeve çizildiğinde, eser sahiplerinin haklarını korumaya yönelik bu uygulamalar, uluslararası literatürde Copyright olarak anılan ve ülkemizde de 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile herhangi bir tescile gerek olmaksızın, otomatik olarak koruma gören haklardır.

Fikri Mülkiyet Hakları' nın bir diğer kolunu ise Patent, Faydalı Model, Marka, Tasarım Tescili ve Coğrafi İşaret gibi hakların da dahil olduğu Sınai Mülkiyet Hakları oluşturmaktadır, ki bu araştırmanın konusunu ve kapsamını da 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile korunan bu haklar konusundaki farkındalık oluşturmaktadır.

Araştırma, mobilya endüstrisinde faaliyet gösteren orta ve büyük ölçekli mobilya firmaları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama yöntemi çevrimiçi (online) anket olarak belirlenmiştir. Anket uygulanması planlanan kitle, nitel araştırmalarda kullanılması öngörülen seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örneklem belirleme ilkeleri kapsamında belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme alt kolunda

araştırmaya dahil edilecek olan firmalar için ölçütler; orta veya büyük ölçekli firma olmak ve üretici olmak olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında 8 firmadan anket yoluyla veri toplanmış; elde edilen bu veriler ışığında firmaların sinai mülkiyet hakları konusundaki farkındalıkları incelenmiş ve bulgular göz önünde bulundurularak mevcut duruma ve ileriye yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, Sinai mülkiyet hakları, araştırma geliştirme, mobilya endüstrisi

ABSTRACT

INVESTIGATING THE AWARENESS OF INDUSTRIAL PROPERTY RIGHTS IN MEDIUM AND LARGE-SCALE FURNITURE COMPANIES

Cüneyt ERASLAN

Master of Science , Woodworking Industrial Engineering

Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Cankız ELİBOL

May 2018, 58 Pages

Intellectual property rights play substantial role in the fields in which intellectual efforts are in question, so as to protect the right owners' rights and to enable the progress of the field. Basically, intellectual property rights are divided into two; of which the first is the Copyright. Copyrights provide an automatic protection for the right owners via the Law, number 5846, in our country.

The other branch of the intellectual property rights are the industrial property rights, in which the rights such as patents, utility models, trademarks, designs and geographical indications are involved. This study aims to create an awareness in furniture industry, regarding industrial property rights which are protected by the Industrial Property Law, number 6769, in Turkey.

The study was conducted on medium and large scale furniture companies in Turkey. An online survey was conducted within the scope of the study. Criterion sampling, which is one of the purposive sampling methods, under non-probable sampling methods. The criteria was determined as, being a manufacturer and having a medium or large scale of manufacture. Within the scope of the study, 8 companies were included in the survey and the awareness degrees were analysed through the

data obtained. Present state was analysed and suggestions were made for future works.

Keywords: Industrial Design, Industrial property rights, research and development, furniture industry

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her aşamasında değerli katkı ve eleştiriyile yol gösteren, sabır ve iyi niyetle beni her zaman çalışmaya teşvik eden danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Cankız ELİBOL' a, önemli yorum, değerlendirme ve yönlendirmeleri ile büyük katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. İlker USTA' ya, Sayın Doç. Dr. Mehmet ALTINÖZ' e, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Nihat DÖNGEL' e, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Emre DEMİREL' e ve manevi desteklerini hissettiğim aileme içtenlikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER	vii
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER.....	4
2.1.Fikri Mülkiyet Hakları	4
2.2.Sınai Mülkiyet Hakları.....	4
2.2.1. Patentler ve Faydalı Modeller	6
2.2.2. Markalar.....	8
2.2.3. Tasarımlar.....	9
2.3.Mobilya Endüstrisi Gelişimi ve Tasarım Tescilleri.....	13
3. YÖNTEM.....	15
4. BULGULAR.....	18
4.1. Tasarım Geliştirme Yöntemleri	18
4.2. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları	20
4.2.1. Patent.....	21
4.2.2. Faydalı Model.....	24
4.2.3. Marka	26
4.2.4. Tasarımlar	27
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	31
KAYNAKLAR.....	34
EKLER	36
ÖZGEÇMİŞ	47

ŞEKİLLER

Sayfa

Şekil 1.İşletmelerin Tasarım Geliştirme Yöntemleri	20
Şekil 2. Fikri mülkiyet haklarının genel çerçevesi ve neleri kapsadığı konusundaki farkındalık.....	21
Şekil 3. Patentin ne olduğu konusundaki farkındalık	22
Şekil 4. Patentin neleri koruduğu konusundaki farkındalık	22
Şekil 5. Patentlenebilme koşullarının ne olduğu konusundaki farkındalık	23
Şekil 6.Faydalı modelin ne olduğu konusundaki farkındalık	24
Şekil 7. Faydalı modelin neleri koruduğu konusundaki farkındalık	25
Şekil 8. Faydalı model alabilme koşullarının neler olduğu konusunda verilen cevaplar.....	25
Şekil 9. Marka tescilinin ne olduğu konusundaki farkındalık.....	26
Şekil 10. Marka tescilinin neleri koruduğu konusundaki farkındalık.....	26
Şekil 11. Markalar için koruma koşullarının neler olduğu konusundaki farkındalık.....	27
Şekil 12. Tasarım tescilinin ne olduğu konusundaki farkındalık.....	28
Şekil 13. Tasarım tescilinin neleri koruduğu konusundaki farkındalık.....	28
Şekil 14. Tasarımların tescil ile korunabilmeleri için gereken koşulların ne olduğu (yani; hangi koşulları sağlayan tasarımların tescil ile korunabileceği) konusundaki farkındalık.....	29
Şekil 15. Tasarım tescilinin koruma süresi hakkındaki farkındalık.....	29

1.GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasında kurulan gümrük birliğine hazırlık amacıyla ulusal mevzuatın uyumu için sınai mülkiyet hakları için ayrı düzenlemeler getirilmiştir. Bu süreçte tasarımlar, 1995 yılında y r rl ēe giren “endüstriyel tasarımların korunması hakkında 554 sayılı kanun hükmünde kararname” ile korunmaya başlanmıştır. 2017 yılında 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nun devreye girmesiyle birlikte, tüm sınai mülkiyet hakları tek mevzuatta toplanmıştır.

Türkiye’ de mobilya ihracatı 2010 ile 2014 yılları arasında ortalama %20 oranında artış göstermiştir [1]. 2010 yılında Türkiye, 221  lke arasında dünyanın en fazla mobilya ihracatı yapan 22.  lkesi olarak yerini almıştır. 2017 yılında ise 217 ülke arasından dünyanın en fazla mobilya ihracatı yapan 17.  lkesi olarak başarıyla yerini almıştır [2]. Ancak Türkiye’ de mobilya üretimi ve ihracatı bu rakamlara raēmen istenilen konumda deēildir. Bunun nedenleri arasında belki de en önemli olanı kalite ve tasarım  st nl ē  yerine sektörün ucuz fiyatla çeşitli pazarlarda tutunmaya çalışılmasıdır.

 lke çapında yapılan mobilya üretiminde tasarım ve markalaşmaya verilen önemin arttıēı görülmektedir. Ancak,  retim miktarının ve dolayısıyla beklenen tüketimin getireceēi kısa vadeli ticari kazançlar ister istemez ön planda tutulmakta; yeni tasarımlar ortaya koymanın getireceēi itibar ve uzun vadeli kazanımlar yeterince dikkate alınmamaktadır. Oysa mobilya tasarımında yenilikçi yaklaşımlara verilecek olan önemin ve desteēin, sektör itibarını uzun vadeli ve kalıcı olarak attıracaēı şüphesizdir. Bu baēlamda, AR-GE faaliyetlerine aēırlık verilmesi ile birlikte ortaya konan yeni tasarımların hukuki yollarla korunması da önemli hale gelmektedir.[3]

Mobilya endüstrisi, ülkemiz için son derece önemli gelişmelerin yaşandığı, her geçen gün gelişen ve ilerleyen bir endüstri durumundadır. Ancak, aynı gelişimin tasarım alanında da geçerli olduēunu söylemek kimi zaman mümkün olmamaktadır. Yeni  r n geliştirme ( R-GE) ve araştırma geliştirme (AR-GE) faaliyetleri, sınai hakların korunması ile doērudan ilişkili bulunmaktadır.

Bu araştırmanın odaēını oluşturan tasarım tescili başta olmak üzere, tüm sınai mülkiyet hakları sahibine belirli haklar tanımaktadır. Bu haklar kimi zaman ofensif kimi zaman defansif amaçlarla kullanılabilmekte [4]; çeşitli davalara taraf olunabilmektedir. Bu araştırma kapsamında bu konudaki farkındalıēın ortaya

konması ve arttırılması ile söz konusu hakların kullanımına yönelik bu tür ikincil kazançlardan ziyade, sektör gelişimine fayda sağlanması öngörülmektedir.

Fikri Mülkiyet Hakları, zihinsel katkının söz konusu olduğu alanlarda, gerek hak sahiplerinin haklarını korumak, gerekse sanayinin gelişmesini sağlamak amacıyla önemli rol oynamaktadır. Temel olarak iki ana sınıfa ayrılan Fikri Mülkiyet Haklarının ilk kolunu Fikir ve Sanat Eserleri oluşturmaktadır. Genel bir çerçeve çizildiğinde, eser sahiplerinin haklarını korumaya yönelik bu uygulamalar, uluslararası literatürde Copyright olarak anılan ve ülkemizde de 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile herhangi bir tescile gerek olmaksızın, otomatik olarak koruma gören haklardır.

Fikri Mülkiyet Hakları' nın bir diğer kolunu ise Patent, Faydalı Model, Marka, Tasarım Tescili ve Coğrafi İşaret gibi hakların da dahil olduğu Sınai Mülkiyet Hakları oluşturmaktadır, ki bu araştırmanın konusunu ve kapsamını da bu haklar konusundaki farkındalık oluşturmaktadır.

Patentler ve Faydalı Modeller buluşları korumakta; adlarından da anlaşılacağı üzere Marka tescilleri markaları ve Tasarım tescilleri de tasarımları korumaktadır. Bu alanlardaki başvuru ve tescil işlemleri Türk Patent ve Marka Kurumu (eski adıyla Türk Patent Enstitüsü) tarafından yürütülmektedir. Bu alanlara yönelik yargı işlemleri ise Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemeleri ve bir üst mahkeme olarak, bağlı bulunan Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından yürütülmektedir. Bu konudaki en üst yargı mercii ise Yargıtay'ın ilgili daireleri olmaktadır. Sınai Mülkiyet Hakları hakkında detaylı bilgi tezin ikinci bölümünde verilecektir.

Bu araştırmada, konu ve kapsam bakımından araştırmaya konu sektörle daha yakın ilişkili olması sebebiyle, Tasarımlar başta olmak üzere ilgili Sınai Mülkiyet Hakları konusundaki farkındalık ve bilgi düzeyi, mobilya endüstrisi özelinde araştırılmıştır. Araştırma kapsamında, orta ve büyük ölçekli aynı zamanda üretici olan mobilya firması ilgililerine anket uygulaması yapılmıştır. Anketler, çevrimiçi (online) olarak hazırlanmış ve uygulanmış; sayısal bulgular basit istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve açık uçlu sorularda yer alan metinler ve bağlantılı yanıtlar ise içerik analizi ile incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan materyal ve yöntemler ikinci bölümde detaylı olarak açıklanmıştır.

Sınai Mülkiyet Hakları, ilgili kanun ve diğer yasal düzenlemeler üzerinden tanımlanmış; koruma kapsamlarıyla ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise

mobilya endüstrisi, Sınai Mülkiyet Hakları bağlamında incelenmiştir. Endüstrinin bu anlamda bulunduğu konum, mevcut veriler üzerinden değerlendirilmiştir. Bulgulara ise dördüncü bölümde yer verilmiştir. Sonuç ve öneriler, beşinci yani son bölümde ele alınmıştır.

Araştırma sonuçlarının, ağaçişleri sektörünün gelişmesinde önemli rol oynayan mobilya endüstrisinin tasarımlar ve buluşlar yönünde ilerleme kaydetmesine kayda değer faydalar sağlayacağı düşünülmekte ve bu konudaki farkındalığın artırılmasının ülke ekonomisine de büyük katkı yapacağı öngörülmektedir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Fikri Mülkiyet Hakları

Fikri mülkiyet hakları genel anlamda, fikri çaba ve zekanın ürünlerini devlet otoritesiyle korumayı amaçlayan ve yaratıcılarına ürünlerini belli bir süre kullanma ayrıcalığı tanıyan haklardır. Gelişmiş batı toplumlarında bu hakları korumaya yönelik kurumsal arayışları 14. Ve 15. Yüzyıla kadar götürmek mümkündür. Teknolojik buluşların 19. Yüzyılda yoğunlaşmaya başlaması ve bu buluşların toplumların iktisadi ve sosyal hayatlara etkisi yoğunlaşıp ulusal sınırları aşma eğilimine girdiğinden batılı ülkelerin kazanımlarının korunması amacıyla uluslararası anlamda işbirliği çabaları gündeme gelmiştir. Uluslararası anlaşmalar devri olarak nitelenen bu dönemden sonra 20.Yüzyılın sonlarına doğru küresel nitelikli düzenlemeler devrine doğru bir evrim yaşanmıştır [5].

2.2.Sınai Mülkiyet Hakları

Sınai Mülkiyet Hakları genel çerçevede, buluşları, endüstriyel tasarımları, markaları yani ticari unvan, ticari markalar ve coğrafi işaret ve benzeri mülkiyet haklarının korunmasını kapsamaktadır. Bu haklar, genellikle bu düşüncüyü üreten kişiye, ürettiği düşüncüyü belli bir süre münhasıran kullanma yetkisi vermektedir [5]. Bu çalışmada ağaçışleri sektöründe üretilen tasarımın, bu tasarımın üretilmesi için gerekli teknoloji ile sektörde tasarım ve teknolojik uyarmayı incelemektedir.

Dünya’da son 400 yıl boyunca sanayi ve teknolojik gelişmenin teşvik edilmesiyle değişik teşvik mekanizmaları geliştirilmiş nihayetinde fikri ve sınai ürünlerin korunmasıyla ilgili sert devlet müdahalelerine başvurulmuştur. Sınai mülkiyete yönelik hakların korunmasına ilişkin ilk anlayışın ilk olarak ortaya çıktığı yer olarak dönemin en üretken sanatçı ve bilim insanların bulunduğu Venedik olduğu düşünülmektedir. Ayrıca uygulamaya konmuş ilk patent kanunlarının 19 Mart 1974’te Venedik’te olduğu görülmektedir [6].

Başka görüşlere göre İngiltere’nin patent sistemin kanunlaşması, yerleşmesi ve gelişmesine öncülük ettiği öngörülmektedir. 14. Yüzyılda kabul edilen ilk patent belgelerine göre teknolojiyi üreten ya da ithal edenlerin, bu teknolojinin belirli bir süre münhasıran kullanımı için koruma aldığı bilinmektedir. Yine 1623 yılında “İngiliz Tekel Kanunu” ile buluşun devlete yönelik bazı faydalarının bulunması koşulunun yanı sıra yeniliğin ülke sınırlarının tümünde geçerli olduğu belirtilmiştir. Patent sistemi Amerika’da 1790 kurulmuş. Hatta bağımsızlığı takip eden yıllarda yazılan

anayasasında faydalı teknoloji ve bilimlerin geliştirilmesi için buluş yapanlara belirli bir süreyle ve münhasır haklar sağlayan madde yer almıştır. Daha sonra Fransa'da 1791 yılında incelemesiz patent verilmesi için yasal düzenlemeler yapılmış. 1815 yılında Rusya, 1864 yılında İtalya ve 1877 yılında ise Almanya'da incelemeli patent yasaları yürürlüğe girmiştir. Bunu takip eden 1885 yılında Japonya Tekel Kanunu ile buluşları koruma başlamıştır. Türkiye'de ise patent kanunu 23 Mart 1879 yılında dönemin Fransa patent yasası olduğu gibi çeviri yapılarak kullanılmaya başlanmıştır [6].

Endüstriyel tasarımların korunmasına ilişkin ilk örnek ise 1711 yılında Fransa'da tekstil dokumalarının üzerindeki desenlerin korunması talimatı ile gerçekleşmiştir. Ardından 1842 yılında ABD, 1876 yılında Almanya ve 1888 yılında Japonya'da endüstriyel tasarım korumaya ilişkin yasal düzenlemeler gerçekleşmiştir. 1883 Paris Sözleşmesi Sınai Mülkiyet hakları konusunda ortaya çıkan ilk uluslararası sözleşmedir. Ulusal patent kanunlarının anayasası olarak kabul görmüş olan ve 20 Mart 1873 yılında Paris'te imzalanan sözleşmeye Türkiye Lozan Anlaşması gereği 1930 yılında tasdik etmek suretiyle katılmıştır [6].

Türkiye'de Sınai Mülkiyet Haklarının geçmişi Osmanlı Dönemi'nde "Eşya-i Ticariyeye Mahsus Alamet-i Farika Dair Nizamname" (Marka) ve Osmanlı İhtira Beratı Kanunu' na (Patent) kadar dayansa da ülkemizdeki hukuksal korumanın günümüz anlamındaki hali, kökenini Avrupa Topluluk Hukuku'ndaki düzenlemelerle neredeyse eşzamanlı olarak devreye giren ve Gümrük Birliği anlaşmalarının akabine denk gelen dönemde oluşmaya başlamıştır. 1995 yılında yürürlüğe giren çeşitli Kanun Hükmünde Kararnameler ile koruma sağlanması yoluna gidilmiştir. Bu tarihten 2016 yılına kadar, Patentler "551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile korunmuş; Endüstriyel Tasarımlar, "554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile, Markalar ise "556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile korunmuştur.

22.12.2016 tarihinde kabul edilen 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun (metin içerisinde SMK olarak anılacaktır) yürürlüğe girmesiyle, tüm sınai mülkiyet hakları aynı çatı altında toplanmış ve 10.01.2017 tarihli 29944 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan bu kanun ile sınai mülkiyet hukukumuzda yeni bir dönem başlamıştır. 6769 sayılı Kanunun birinci maddesinde "Bu Kanunun amacı; marka, coğrafi işaret,

tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin hakların korunması ve bu suretle teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktır” hükmü yer almaktadır. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere, sınai mülkiyet hakları, temelde; markalar, coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları, tasarımlar, patent ve faydalı modelden oluşmaktadır. Bu çalışmanın konusunu ise asıl olarak tasarımlar ve tali olarak da markalar ile patentler/faydalı modeller oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan sınai haklar ile ilgili temel bilgiler aşağıdaki başlıklar altında sunulmuştur.

2.2.1. Patentler ve Faydalı Modeller

6769 sayılı SMK’nda, patentler için koruma koşulları 82. Madde’ de belirtilmiştir. Bu madde uyarınca;

“(1) Teknolojinin her alanındaki buluşlara yeni olması, buluş basamağı içermesi ve sanayiye uygulanabilir olması şartıyla patent verilir.

(2) Aşağıda belirtilenler buluş niteliğinde sayılmaz. Patent başvurusu veya patentin aşağıda belirtilen konu veya faaliyetlerle ilgili olması hâlinde, sadece bu konu veya faaliyetlerin kendisi patentlenebilirliğin dışında kalır:

a) Keşifler, bilimsel teoriler ve matematiksel yöntemler.

b) Zihni faaliyetler, iş faaliyetleri veya oyunlara ilişkin plan, kural ve yöntemler.

c) Bilgisayar programları.

ç) Estetik niteliği bulunan mahsuller, edebiyat ve sanat eserleri ile bilim eserleri.

d) Bilginin sunumu.

(3) Aşağıda belirtilen buluşlara patent verilmez:

a) Kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı olan buluşlar.

b) Mikrobiyolojik işlemler veya bu işlemler sonucu elde edilen ürünler hariç olmak üzere, bitki çeşitleri veya hayvan ırkları ile bitki veya hayvan üretimine yönelik esas olarak biyolojik işlemler.

c) İnsan veya hayvan vücuduna uygulanacak teşhis yöntemleri ile cerrahi yöntemler dâhil tüm tedavi yöntemleri.

ç) Oluşumunun ve gelişiminin çeşitli aşamalarında insan bedeni ve bir gen dizisi veya kısmi gen dizisi de dâhil olmak üzere insan bedeninin öğelerinden birinin sadece keşfi.

d) İnsan klonlama işlemleri, insan eşey hattının genetik kimliğini değiştirme işlemleri, insan embriyosunun sınıai ya da ticari amaçlarla kullanılması, insan ya da hayvanlara önemli bir tıbbi fayda sağlamaksızın hayvanlara acı çektirebilecek genetik kimlik değiştirme işlemleri ve bu işlemler sonucu elde edilen hayvanlar” (SMK, Madde 82).

Bahsi geçen hükümlerden de anlaşıldığı üzere, bir buluşun patent ile korunabilmesi için buluşun yeni olması, buluş basamağı içermesi ve sanayiye uygulanabilir olması gerekmektedir. Bu koşulların ne anlama geldiği ise SMK’nun 83. Maddesi’nde ele alınmıştır. İlgili maddeye göre;

“(1) Tekniğin bilinen durumuna dâhil olmayan buluşun yeni olduğu kabul edilir.

(2) Tekniğin bilinen durumu, başvuru tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde, yazılı veya sözlü tanıtım yoluyla ortaya konulmuş veya kullanım ya da başka herhangi bir biçimde açıklanmış olan toplumca erişilebilir her şeyi kapsar.

(4) Tekniğin bilinen durumu dikkate alındığında, ilgili olduğu teknik alandaki uzmana göre aşikâr olmayan buluşun, buluş basamağı içerdiği kabul edilir.

(5) Üçüncü fıkra uyarınca tekniğin bilinen durumu olarak dikkate alınan başvuruların ve belgelerin içerikleri, buluş basamağının değerlendirilmesinde dikkate alınmaz.

(6) Buluş, tarım dâhil sanayinin herhangi bir dalında üretilebilir veya kullanılabilir nitelikteyse, sanayiye uygulanabilir olduğu kabul edilir” (SMK, Madde 83).

Belirtilen hükümler incelendiğinde görülecektir ki, patent ve faydalı model uygulamaları buluşların korunmasına yönelik sistemlerdir. Bir buluş, yeni olması, tekniğin bilinen durumunu aşması ve sanayiye uygulanabilir olması halinde bu kapsamda korunabilecektir. Patentler ve Faydalı Modeller için koruma süreleri ise SMK Madde 101’de belirtilmiştir. İlgili madde uyarınca Patentler 20 yıl, Faydalı Modeller ise 10 yıl korunabilmektedir. Bu süreler uzatılamamaktadır.

Patent ve faydalı model, sistem olarak buluşları korumaya yönelik olsalar da kimi alanlarda; terminolojik ve içerik anlamında bir yanlış kullanım olarak, özellikle mobilya endüstrisinde Tasarım Tescili yerine kullanılabildiği görülmektedir [3]. Oysa

yalnızca buluşlara yönelik uygulamalardır ve işlevsel katkıların korunmasında rol oynarlar. Dolayısıyla, mobilya endüstrisinde de buluş niteliğinde olan kimi çıktılar için kullanılabilirlikle birlikte; ortaya konan tasarımların korunması amacıyla kullanılmaları katkı sağlamayacağı gibi, teknik olarak da mümkün değildir.

2.2.2. Markalar

Marka tescilleri, adından da anlaşılacağı üzere markaların korunmasına yönelik uygulamalardır. Markanın sınai mülkiyet anlamında neyi ifade ettiği ve neye koruma sağladığı, SMK' nun 4. Maddesi'nde yer almıştır. İlgili madde uyarınca, *“Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işareten oluşabilir”* (SMK, Madde 4).

Markaların korunması da diğer Sınai Mülkiyet Hakları gibi tescil yoluyla elde edilmektedir (SMK, Madde 7 (1)). 7. Maddenin devamında, marka sahibinin haklarına değinilmiştir; bu maddeye göre, *“Marka tescilinden doğan haklar münhasıran marka sahibine aittir. Marka sahibinin, izinsiz olarak yapılması hâlinde, aşağıda belirtilen fiillerin önlenmesini talep etme hakkı vardır:*

“a) Tescilli marka ile aynı olan herhangi bir işaretin, tescil kapsamına giren mal veya hizmetlerde kullanılması.

b) Tescilli marka ile aynı veya benzer olan ve tescilli markanın kapsadığı mal veya hizmetlerle aynı veya benzer mal veya hizmetleri kapsayan ve bu nedenle halk tarafından tescilli marka ile ilişkilendirilme ihtimali de dâhil karıştırılma ihtimali bulunan herhangi bir işaretin kullanılması.

c) Aynı, benzer veya farklı mal veya hizmetlerde olmasına bakılmaksızın, tescilli marka ile aynı veya benzer olan ve Türkiye’de ulaştığı tanınmışlık düzeyi nedeniyle markanın itibarından haksız bir yarar elde edecek veya itibarına zarar verecek veya ayırt edici karakterini zedeleyecek nitelikteki herhangi bir işaretin haklı bir sebep olmaksızın kullanılması” (SMK, Madde 7).

Markalar, başvuru tarihlerinden itibaren 10 yıl süreyle korunabilmektedir. Bu süre de onar yıllık dönemler şeklinde yenilenebilmektedir (SMK, Madde 23). Hangi

eylemlerin tecavüz sayılacağı ise Madde 29'da belirtilmiştir. İlgili madde uyarınca; aşağıdaki filler markaya tecavüz sayılmaktadır; “a) *Marka sahibinin izni olmaksızın, markayı 7 nci maddede belirtilen biçimlerde kullanmak.*

b) Marka sahibinin izni olmaksızın, markayı veya ayırt edilemeyecek kadar benzerini kullanmak suretiyle markayı taklit etmek.

c) Markayı veya ayırt edilemeyecek kadar benzerini kullanmak suretiyle markanın taklit edildiğini bildiği veya bilmesi gerektiği hâlde tecavüz yoluyla kullanılan markayı taşıyan ürünleri satmak, dağıtmak, başka bir şekilde ticaret alanına çıkarmak, ithal işlemine tabi tutmak, ihraç etmek, ticari amaçla elde bulundurmak veya bu ürüne dair sözleşme yapmak için öneride bulunmak.

ç) Marka sahibi tarafından lisans yoluyla verilmiş hakları izinsiz genişletmek veya bu hakları üçüncü kişilere devretmek.

(2) 19 uncu maddenin ikinci fıkrası hükmü tecavüz davalarında def'i olarak ileri sürülebilir. Bu durumda kullanıma ilişkin beş yıllık sürenin belirlenmesinde dava tarihi esas alınır” (SMK, Madde 29).

Marka olarak sayılan unsurların da birçok alanda olduğu gibi mobilya endüstrisinde de koruma altına alınmakta olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu konudaki farkındalığın da sektörel anlamda önem teşkil ettiği düşünülmektedir.

2.2.3. Tasarımlar

Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasında 1996 yılında kurulmuş bulunan Gümrük Birliği'ne hazırlık sürecinde, ulusal mevzuatın uyumlandırılabilmesi amacıyla fikri mülkiyet hakları alanında birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Bölüm ana başlığı altında da kısaca bahsedildiği gibi 1995 yılında 554 sayılı Kanun Hükmünde Kararname devreye girmiştir. 554 sayılı KHK'nın hazırlık çalışmalarında dünyadaki benzer düzenlemeler, özellikle de Avrupa Topluluk Tasarımı Tüzük Tasarısı dikkate alınmıştır [7].

Tasarım tanımı ve ürün tanımı SMK' nun 55. Maddesi'nde yapılmıştır. İlgili madde hükümlerince; “(1) *Tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür.*

(2) Ürün, bilgisayar programları hariç olmak üzere, endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesnenin yanı sıra birleşik bir ürün veya bu ürünü oluşturan parçaları, ambalaj gibi nesneleri, birden çok nesnenin bir arada algılanan sunumlarını, grafik sembolleri ve tipografik karakterleri ifade eder.

(3) Birleşik ürün, sökülüp takılma yoluyla değiştirilebilen veya yenilenebilen parçalardan oluşan üründür.

(4) Tasarım; bu Kanun hükümleri uyarınca tescil edilmiş olması hâlinde tescilli tasarım, ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması hâlinde ise tescilsiz tasarım olarak korunur” (SMK, Madde 55).

İlgili hükümlerden de anlaşıldığı üzere, tasarım ve ürün farklı şeylerdir. Tasarım, bir ürüne uygulanmaktadır ve bahsi geçen kanunla korunan, ürünün kendisi değil tasarımıdır. Bir başka anlatımla, tasarım, bir ürünün görünen özelliklerinin tümünün meydana getirdiği bütündür.

Tasarımlar için koruma koşulları yenilik ve ayırt edici niteliklidir (SMK, Madde 56). Aynı koruma şartları ilgili kanun yürürlüğe girmeden önce geçerli olan 554 sayılı KHK’da da aynı şekilde düzenlenmiştir. Benzer şekilde, Avrupa Topluluğu Tasarım Tüzüğü (CEU, 2002) başta olmak üzere birçok uygulamada da aynı koruma koşulları geçerlidir. Bu koşullar SMK’nun 56. Maddesi’nde açıklanmıştır. İlgili madde hükümlerine göre; “(1) Tasarım yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olması şartıyla bu Kanunla sağlanan haklar kapsamında korunur.

(2) Birleşik ürünün parçasının tasarımı, aşağıdaki şartları taşıyorsa yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olduğu kabul edilir:

a) Parça birleşik ürüne takıldığında, birleşik ürünün normal kullanımında görünür durumda olmalıdır.

b) Parçanın görünür durumda olan özellikleri, yenilik ve ayırt edici nitelik şartlarını karşılamalıdır.

(3) Bu maddede yer alan normal kullanım; bakım, servis veya onarım işleri hariç olmak üzere, son kullanıcı tarafından kullanımı ifade eder.

(4) Bir tasarımın aynısı;

a) Tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce,

b) Tescilsiz tasarım için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce, dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış ise o tasarım yeni kabul edilir. Tasarımlar sadece küçük ayrıntılarda farklılık gösteriyorsa aynı kabul edilir.

(5) Bir tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenim;

a) Tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce,

b) Tescilsiz tasarım için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce, kamuya sunulmuş herhangi bir tasarımın aynı kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenimden farklı ise bu tasarımın ayırt edici niteliğe sahip olduğu kabul edilir.

(6) Ayırt edici niteliğin değerlendirilmesinde, tasarımcının tasarımı geliştirmede sahip olduğu seçenek özgürlüğünün derecesi dikkate alınır” (SMK, Madde 56).

Bu hukuki metinde anlatılmak istenen kısaca şu şekildedir; bir tasarımın yeni olarak kabul edilebilmesi için, aynısının, dünyanın hiçbir yerinde daha önce kamuya sunulmamış olması gerekmektedir. Burada, küçük ayrıntılar aynılığı bozmaz nitelikte görülmektedir. Buradan anlaşılması gereken, tasarımların yeni olabilmesi için, o tasarımın kamuya sunulduğu tarihten önce, ona aynılık derecesinde benzer olan bir başka tasarımın kamuya sunulmamış olması gerektiğidir. Ayırt edici nitelik değerlendirmesinde ise karşılaştırılan tasarımların yarattıkları genel izlenimler arasındaki fark önem kazanmaktadır. Bir tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenim ile diğer bir tasarımın yarattığı genel izlenim arasında farklılık varsa, tasarım ayırt edici niteliğe sahip kabul edilmektedir. Bu değerlendirme yapılırken tasarımcının o tasarımı geliştirirken sahip olduğu seçenek özgürlüğü de dikkate alınmalıdır. Seçenek özgürlüğü, tasarımcının, o tasarımın teknik zorunlulukları haricinde müdahale edebileceği unsurları geliştirirken sahip olduğu özgürlük anlamındadır; nitekim teknik zorunluluklar nedeniyle o şekilde tasarlanan unsurlar koruma kapsamı dışında kalmaktadır [4].

Bu değerlendirmede geçen “bilgilenmiş kullanıcı”nın, gerçek bir kişi olmadığı; tasarımların uygulandıkları ürünleri ve o pazardaki benzer ürünleri bilen, tanıyan, bu tasarımlara aşina ve kullanım deneyimine sahip olduğu kabul edilen farazi, yani kurgusal bir kimse olduğu bilinmelidir. Değerlendirme yapan kimseler kendilerini bu özelliklerde bir kişinin yerine koyarak değerlendirme yapmalıdır. Bu kimse bir uzman olmadığı gibi, konuyla ilgisi olmayan herhangi bir kimse olarak da algılanmamalıdır.

Orta dikkatteki tüketiciden daha yüksek bir dikkat seviyesine sahip; ancak uzman kadar bilgiye sahip olmayan bir kimse olarak görülmelidir ve her tasarım değerlendirmesi için ayrıca belirlenmelidir [8].

Tasarım sahiplerinin, tasarımdan doğan hakları SMK Madde 59'da belirtilmiştir. İlgili madde hükümlerince;

“(1) Tasarımdan doğan haklar münhasıran tasarım sahibine aittir. Üçüncü kişiler, tasarım sahibinin izni olmadan koruma kapsamındaki tasarım veya tasarımın uygulandığı ürünü üretmez, piyasaya sunamaz, satamaz, ithal edemez, ticari amaçlı kullanamaz veya bu amaçlarla elde bulunduramaz ya da bu tasarım veya tasarımın uygulandığı ürünle ilgili sözleşme yapmak için öneride bulunamaz.

(2) Tescilsiz tasarım, sahibine birinci fıkrada belirtilen fiilleri engelleme hakkını sadece korunan tasarımın aynısının veya genel izlenim itibarıyla ayırt edilemeyecek kadar benzerinin kopyalanarak alınması hâlinde verir. Korunan tasarımın kendi tasarımından önce kamuya sunulduğunu makul yollarla bilmesi mümkün olmayan bir tasarımcı tarafından bağımsız olarak yapılan tasarımın koruma kapsamındaki tasarımdan kopyalanmış olduğu kabul edilmez” (SMK, Madde 59).

SMK Madde 69'da belirtildiği gibi, tasarımların koruma süresi başvuru tarihinden itibaren 5 yıldır ve 5'er yıllık dilimler halinde 25 yıla kadar uzayabilmektedir. Aynı maddeye göre, tescilsiz tasarımlar da kamuya sunuldukları tarihten itibaren 3 yıl süreyle korunabilmektedir.

Tasarımlar, sahibine bu hakları getirmekle birlikte; tasarım sahibi, tasarımdan doğan bazı haklarını lisans sözleşmeleri aracılığıyla diğer kişilerle paylaşabileceklerdir. Lisans konusu SMK'nun 75. Maddesi'nde ele alınmıştır. Bu maddeye göre;

“(1) Tasarım hakkı, lisans sözleşmesine konu olabilir.

(2) Lisans, inhisari lisans veya inhisari olmayan lisans şeklinde verilebilir. Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa lisans, inhisari değildir. İnhisari olmayan lisans sözleşmelerinde, lisans veren tasarımı kendi kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de başka lisanslar verebilir. İnhisari lisans sözleşmelerinde, lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça kendisi de tasarımı kullanamaz.

(3) Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa lisans sahipleri, lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devredemez veya alt lisans veremez.

(4) Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa lisans hakkını alan kişi, lisans süresince tasarımın kullanılmasına ilişkin her türlü tasarrufta bulunabilir. Lisans alan, lisans sözleşmesinde yer alan şartlara uymak zorundadır. Aksi takdirde tasarım sahibi, tasarımdan doğan haklarını lisans alana karşı ileri sürebilir” (SMK, Madde 75).

Tasarım konusu, bu çalışmanın ana odağını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, devam eden başlık altında, Tasarım Tescilleri başta olmak üzere diğer Sınai Mülkiyet Hakları’ nın mobilya endüstrisindeki önemi ve mevcut durum ortaya konmaya çalışılacaktır.

2.3.Mobilya Endüstrisi Gelişimi ve Tasarım Tescilleri

Mobilya imalatı sanayi Türkiye’de en eski ve köklü üretim alanlarından biridir. Türkiye’de mobilya üretimi uzun yıllar daha çok atölyeler şeklinde ve yerel pazarlar için yapılmıştır. 1990’lı yılların başından itibaren mobilya üretiminde dönüşüm başlamış ve üretim giderek sanayileşmeye başlamıştır. Son yirmi beş yılda sektörün üretim alanında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Yerel ve ihtiyaca yönelik üretimden, ulusal ve uluslararası pazarların taleplerine yönelik üretime geçilmiştir. El emeği yoğun üretimden de teknoloji destekli seri üretime geçilmeye başlanmıştır. Seri üretim ile birlikte ürün standartları oluşmuş, üretim ölçekleri büyümüş, daha kaliteli ve yüksek katma değerli ürünler üretilmeye başlanmış, inovasyon ve tasarım kapasitesinin gelişmesi ile sanayide markalar oluşmaya başlamıştır [9].

Ürünün güvenilirliği, performansı, kullanım kolaylığı, dayanıklılığı ve ürün kimliğindeki farklılaşmalar, fiyat dışı rekabet faktörleri olarak adlandırılan, ürün kalitesi temelinde rekabet için tasarımcının yeni ürünlerle sunduğu değerler arasındadır. Ürün imajı ve kimlik farklılaşması, firmanın, rakiplerinden ayrılmasını kolaylaştırmaktadır. Ürün hizmetleri ve bu geniş çerçevede yapılan farklılaşmalar, tüketicilerin hafızasında markanın algılanma biçimini ve hatırlanma şiddetini etkilemektedir [15].

Standart ürün üretimi yapan ve kurumsallaşmada önde olan firmaların tasarım süreçlerindeki gelişim diğerlerine göre üst düzeyde olabilmektedir. Kimi firmalar ise standart ürün üretmekle birlikte büyük firmaları takip ederek, tasarım yapmakla esinlenmek arasında faaliyet göstermektedirler. Diğer bir grup ise projeli ürün

üretimi firmalar olarak görülmektedir. Bu firmaların karşılaştıkları durum kendilerine verilen projedeki ürünlerin üretilmesidir. Bu ürünlerin bir kısmı belirli bir tasarımın parçası olabilmektedir. Bu durum önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır [13].

Bir yandan ise Türkiye mobilya endüstrisinin dünyadaki gelişmelere paralel olarak trendleri yakalama yolunda dikkate değer çaba içinde olduğu da görülmektedir. Son yıllarda mobilya dünyasının önemli merkezlerinde gerçekleştirilen uluslararası mobilya fuarlarına da ev sahipliği yapar hale gelmiştir [14].

Ülkemizde rekabet unsurları göz önüne alındığında, tasarım bilinci, beraberinde, işletmelerin tasarım konusunda bilgi sahibi olmalarını ve tasarım elde etme kaynaklarına yönelmelerini sağlamaktadır. Bu bilinçlenmenin oluşmasında yerli firmaların, dünya firmaları ile rekabet etme çabaları, yurt dışından taklit edilen ürünlerle piyasada tutunulamayacağının anlaşılması ve çözümün farklılaşmakta bulunması rol oynamıştır [16].

Mobilya imalatı sanayinde teknoloji faaliyetlerinin çıktıları alınan patentler, marka tescilleri ve endüstriyel tasarım tescillerinin sayısı ile ölçülmektedir [9]. Bu kapsamda 2013-2017 yılları arasında Türk Patent Enstitüsünden alınan, mobilyaların dahil olduğu Mefruşat sınıfı tasarım tescil başvuru sayıları aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. 2013 -2017 Mefruşat sınıfında Tasarım Tescil Başvuru Sayıları

Yıllar	Tasarım Tescili Başvuru Sayısı
2013	7445
2014	8265
2015	8017
2016	8895
2017	8973

Son yıllarda özgün tasarım ve markalaşma büyük ölçekli firmalar tarafından sağlanmaya çalışılsa da sektörün büyük çoğunluğunun küçük ölçekli, el emeği yoğun ve geleneksel yöntemlerle üretim yapması nedeniyle yeterli oranda markalaşma ve tasarım altyapısı oluşmamıştır. Buna rağmen mobilya imalat sanayinde yaşanan ihracat artışı, yaratılan katma değer, geri kalan imalat sanayi ortalamalarının üstüne çıkmıştır [9].

3. YÖNTEM

Araştırmada veri toplama yöntemi çevrimiçi (online) anket olarak belirlenmiştir. Anket uygulanması planlanan kitle, nitel araştırmalarda kullanılması öngörülen seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örneklem belirleme ilkeleri kapsamında belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme alt kolunda araştırmaya dahil edilecek olan firmalar için ölçütler; orta veya büyük ölçekli firma olmak ve üretici olmak olarak belirlenmiştir.

Amaçlı örneklem belirleme yönteminde temel amaç derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla bilgi açısından ölçütlere göre zengin durumların seçilmesidir. Bu tip örnekleme yargısal (judgemental) örnekleme olarak da adlandırılır. Araştırmacılar kendi yargılarını veya önceden edinmiş oldukları bilgilerini kullanarak örneklem seçerler, yani araştırmanın amacına hizmet edecek örnekleri seçmeyi tercih eder [10]. 6 farklı amaçlı örnekleme yöntemi bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Ölçüt Örneklemede yöntem, örneklemin araştırma ile ilgili belirlenen niteliklere sahip kişiler, işletmeler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasıdır.

Bu nedenle yukarıda belirlenen ölçütlere uyan tüm işletmeler bu örneklem seçme yönteminde araştırma yapılacak evreni teşkil edecektir. Örneklem seçiminde önemli olan ana kitleyi iyi temsil etmesi, geçerlilik ve güvenilirlik seviyesinin yüksek olmasıdır [11].

Araştırmada geçerlilik, amaca uygun ve yeterli cevaplar alabilme gücünü göstermektedir. Güvenirlik ise aynı sorular aynı kişilere, farklı zamanlarda, aynı şartlarda uygulandığında yine aynı sonuçların alınabilmesidir. Yani kullanılan veri toplama aracının ve örneklemin tutarlı olmasıdır.

Belirlenen araştırma konusunda deney veya gözlem yapma olanağı bulunmadığından veri toplama araçlarından anket düzenleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu nedenle amaca uygun sorular oluşturulmuş, soruların alanlarına göre bölümlendirilmiş ve cevaplarına göre sınıflandırma yapılmıştır. Değerlendirme zorluğuna karşın kapalı uçlu soruların cevapları bitiminde bu cevaplarla bağlantılı açık uçlu sorular da eklenerek kullanıcıların rastgele işaretlemelerini bir nebze olsun kısıtlama yoluna gidilmiştir.

Anket uygulamasında daha hızlı ve daha etkin, maliyeti minimize edecek olan yöntemlerden biri veya birkaçını birlikte kullanarak veri toplanabilir. Bu

yöntemlerden birinin diğerine karşı herhangi bir üstünlüğünden etmek mümkün değildir. Her bir yöntemin avantajlı olan yönleri olduğu gibi dezavantajlı yönleri de vardır [11].

Bu araştırmada anket yöntemi olarak internet yolu tercih edilmiştir. Bu yöntemin çeşitli avantajları bulunmaktadır. Veri toplama süresi kısa, maliyet oldukça düşük, uygulama yeri sınırsız ve elde edilen veriler istenilen ortamda değerlendirilebilir. Bunun yanında en önemli dezavantajı anketi dolduranların araştırmanın önemini tam olarak kavrayamama sorunu bulunmaktadır.

Web üzerinden anket yapılmasına olanak veren çok sayıda uygulama bulunmaktadır. Bu uygulamalardan yerli veya yabancı olanları tercih edilebilir. Ancak çok sayıda firma anket oluşturma veya uygulama esnasında kullanıcıların tüm isteklerini karşılayabilecek kapasitede bulunmamaktadır. Hazırlanan anketlerin uygulamaya eklenmesi veya oluşturulması üst düzey web programlama bilgisi gerektirmekte haliyle araştırmacıların yardım almadan oluşturabilmesi pek mümkün görünmemektedir.

Araştırmada web üzerinden uygulanan anket için mevcut bir arama motoru aracılığıyla form uygulaması kullanılmıştır. Anket üç bölümden oluşmuştur. İlk bölümde firma bilgileri alınmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ise firmanın fikri mülkiyet hakları, sınai mülkiyet hakları, patent, faydalı model, tasarım ve marka tescili vb. konularda ne kadar bilgi sahibi oldukları kapalı uçlu sorularla alınmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise ikinci bölümde alınan cevapların açık uçlu sorularla kontrolü sağlanmaya çalışılmıştır.

Yukarıda belirtilen ölçütlere uyan işletmelerden elde edilen kitle içerisinde yer alan firmalara AEMDER (Ağaçşileri Endüstri Mühendisleri Derneği) başta olmak üzere çeşitli kurumsal yapılar aracılığıyla ulaşılabilecek ve ankete ilişkin link çeşitli ortak platformlardan paylaşılmıştır.

Araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayalı olması sebebiyle, ankete katılmayı kabul eden firmalar değerlendirmeye dahil edilmiş ve bulgular bu esas üzerinden tartışılmıştır.

Firma ölçeklerinin belirlenmesinde, çalışan personel sayısı, yıllık net satış hâsılatı ve yıllık mali bilanço toplamı gibi girdilerin yer aldığı (<http://www.kobi.org.tr/index.php/tanimi/layout>) görülmüştür. Ancak, mali verilere

yönelik bilgilerin sağlıklı olarak elde edilememesi olasılığı göz önünde bulundurularak, çalışan sayısının baz alınmasına karar verilmiştir.

Araştırmada, bu çerçevede 50-250 kişi arasında çalışan sayısına sahip firmalar orta ölçekli, 250 kişi ve üzerinde çalışana sahip firmalar ise büyük ölçekli olarak kabul edilmiş [12] ve araştırmaya dahil olmayı kabul eden orta ölçekli üretici firma yetkililerine çevrimiçi (online) anket uygulaması yapılmıştır. Anket soruları araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Sayısal yanıtlar incelenmekle birlikte; açık uçlu sorulara ilişkin yanıtlarda yer alacak metinlerin değerlendirilmesi esnasında içerik analizi kullanılmıştır. Bulgular, araştırma amaçları çerçevesinde değerlendirilmiş, mevcut duruma ilişkin saptamalar yapılmış ve ileriye yönelik önerilerde bulunulmuştur.

4. BULGULAR

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen ankete Türkiye genelinde 8 mobilya işletmesi katılım sağlamıştır. Bu işletmelerin Ankara, Bursa ve Zonguldak illerinde faaliyet gösterdiği saptanmıştır. Bu firmaların çalışma alanları otel mobilyası, ofis mobilyası, ev mobilyası, toplantı-konferans salonu ve eğitim mobilyaları ile kontrat mobilyaları olarak belirtilmiştir. Bu alanlarda kimi firmaların panel ve kimi firmaların da panele ek olarak koltuk, kanep, yatak gibi yumuşak grup ve plastik mobilya üretimi yaptığı görülmüştür.

Ankete katılan firmaların 7'sinde firma bünyesinde bir tasarım departmanı bulunmakta iken, 1 tanesinde bu yönde bir birimin bulunmadığı görülmüştür. Fikri mülkiyet departmanının ise yalnızca 2 firmada bulunduğu 4 firmada bu yönde bir birimin bulunmadığı görülmüştür. Bu soruya bir firmanın ise yanıt vermediği görülmektedir. Tasarım departmanı bulunan firmalarda bu birimlerde çoğunlukla endüstri ürünleri tasarımcılarının ve iç mimarların istihdam edildiği; bu meslek gruplarına ek olarak daha az sayıda olmak üzere mimarların ve ilgili alanlardaki lisans ve önlisans mezunlarının da görev aldığı görülmektedir.

Çalışma kapsamına dahil olan firmaların dördünün yurt içinde üretici/satıcı olmanın yanı sıra ithalat ve ihracat faaliyetlerini gerçekleştirdiği görülmüştür. 3 firma ise üretici/satıcı olmanın yanında ihracat yapmaktadır. 1 firma ise yalnızca yurt içinde üretici/satıcı olarak yer almaktadır. Ankette yer verilen alan sorularına ilişkin yanıtlar ise aşağıdaki alt başlıklarda verilmiştir.

4.1. Tasarım Geliştirme Yöntemleri

Çalışmanın amacına yönelik soruların ilkinin oluşturan firmaların tasarım geliştirme yöntemleri incelendiğinde, birçok firmanın (6 firma) "firma bünyesinde yeni tasarımlar geliştiriyor" yönünde yanıt verdiği görülmektedir. Bu yanıt, tasarım departmanının 7 firmada da bulunması yönünde verilen yanıtla uyumlu görünmektedir. Yani tasarımların bu departmanlarda geliştirildiği kabulü yerinde olacaktır. Aynı oranda (6 firma) tercih edilen bir diğer madde ise firma bünyesindeki tasarımların, mevcut tasarımlardan yararlanılarak yeni tasarımlar geliştirdiğidir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, tasarım faaliyetleri esnasında piyasada mevcut tasarımlardan ne şekilde yararlanıldığıdır. Bir başka anlatımla, fikri ve sınai mülkiyet hakları açısından önemli olan, mevcut tasarımlardan faydalanılmasındaki

eşik yani derecedir. Ne şekilde ve hangi dozda yararlanıldığı ortaya konan tasarımın bir esinlenme mi yoksa bir taklit sonucu mu oluştuğu konusu sınai mülkiyetin birincil kaygısını oluşturmaktadır. Bu yanıtların yanında, 4 firma tarafından tercih edildiği belirtilen bir diğer durum ise; firma dışı tasarımcıların, firma için tasarım yapmasıdır. Bu durum, firmaların serbest tasarımcılardan yararlanmak sureti ile yeni tasarımlar elde etme gayretini ortaya koyan olumlu bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Uluslararası fuarlarda yer alan firma dışı tasarımlardan faydalanılması ise 3 firma tarafından tercih edilmiş olan bir seçenek olmuştur. Burada da önem arz eden husus, mevcut tasarımlardan ne şekilde faydalanıldığıdır ki; bu başlı başına bir araştırma konusu olabilecek nitelikte bir konu olarak görülmektedir. Mevcut tasarımlardan faydalanma konusu, yine esinlenme serbestisi içerisinde ise tasarım geliştirme yönünden olumlu görülecek bir eylem olmakta; ancak bu “yararlanma” eyleminin kopyalamaya doğru eğilim göstermemesi öngörülmektedir. Zira bu mantık sınai mülkiyetin özellikle tasarımlara ilişkin korumanın da temel taşı oluşturmaktadır.

Benzer şekilde ulusal dergi ve kataloglardan yararlanılması konusunda da aynı kaygılar geçerli olmaktadır. 3 firma tarafından işaretlenmiş olan bu seçenek, ulusal firmalar arasında bir görsel alış verişi sağlayabileceği gibi, benzer tasarımların piyasada yer almasına ve dolaylı olarak bir köreلمeye ve yakınlaşmaya da yol açabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

3 firma tarafından tercih edilmiş olan bir yöntem de sipariş üzerine istenen tasarımın üretilmesi olmuştur. Bu durum, mobilya endüstrisinde önemli birkaç noktaya işaret etmektedir. Birincisi, üretilmesi talep edilen ürünlerin tasarımları üzerinde herhangi bir fikri hakkın söz konusu olup olmadığı, yani bu tasarımların, herhangi bir hak ihlaline neden olmadan üretilebilir nitelikte olup olmadığıdır. Burada bilinmesi gereken husus, söz konusu tasarım üzerinde herhangi bir fikri mülkiyet hakkı mevcut ise bu tasarımın aynısının veya sınai mülkiyet anlamında belirgin benzerinin üretilmeyeceğidir. Dolayısı ile, bu tasarımları doğrudan üretmek, bir fikri hak ihlali olabilmektedir. İkinci bir husus ise üretimi talep edilen tasarımların yurt içinde değil de yurt dışında piyasaya sürülmüş olmasının, fikri hak ihlaline engel olmadığıdır. Yani bir tasarım ister yurt içinde ister yurt dışında kamuya sunulmuş ise artık onu izinsiz olarak üretmek bir hak ihlali olacaktır. Hatta, yalnızca sınai mülkiyet hakları bakımından tescilli olmaları gerekmekte, tescilsiz tasarımlar da daha önce

kamuya sunulmuş olmaları durumunda çeşitli yasal düzenlemelerle korunmaktadır. Kısaca, sipariş üretimlerde dikkat edilmesi gereken husus; anonim yani harcıâlem nitelikte olmayan tasarımların izinsiz olarak üretilmeyeceğidir.

Uluslararası dergi ve kataloglar ile ulusal fuarlarda yer alan firma dışı tasarımlardan faydalanılması ise birer firma tarafından işaretlenmiş olan seçeneklerdir. Bu konuda da dikkat edilmesi gereken hususlar yukarıdaki açıklamalar ile aynı yöndedir.

Bir firma tarafından işaretlenmiş olan diğer bir seçenek ise mevcut tasarımların, lisans yolu ile üretilmesi olmuştur ki; bu olumlu ve sınai mülkiyet açısından sağlıklı bir yaklaşımdır. Mevcut tasarımlar, tasarım hakkı sahibinin izni ile koşulları karşılıklı oluşturulan lisans sözleşmeleri ile yasal şekilde üretilbilmektedir.

Aynı şekilde sınai mülkiyet hakları konusunda olumlu olan yaklaşımlardan biri de hiçbir firmanın Ulusal ve Uluslararası fuarlarda yer alan tasarımları aynen üretmediği gibi Ulusal ve Uluslararası kataloglarda yer alan tasarımları da aynen üretmemeleri olmuştur. Bu bulgu sınai mülkiyet hakları konusunda üst düzey bir farkındalığa işaret etmektedir.

Şekil 1. İşletmelerin Tasarım Geliştirme Yöntemleri

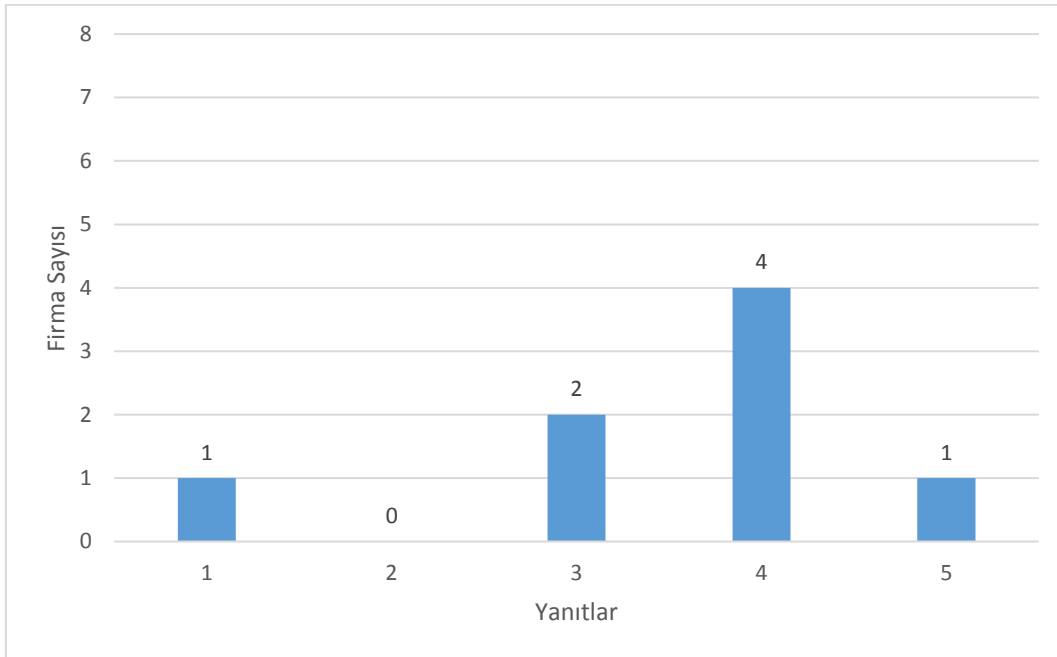
4.2. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları

Çalışma kapsamına dahil olan firmaların sınai mülkiyet hakkı sahiplikleri de incelenmiş ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

Çalışmaya katılan 8 firmanın 5'inin patentleri/faydalı modelleri mevcutken, iki firma bu soruya olumsuz yanıt vermiş ve bir firma da bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Marka tescili ise 8 firmanın 8'inde de mevcut iken, tasarım tescillerine sahip firma sayısı 6 olarak bulunmuştur. Bu durum, kimi firmaların hem buluş hem de tasarım yönünden

koruma elde ettiğini; kimi firmaların ise bu yönde bir katkı ortaya koymadığını veya katkılarını koruma altına almadıklarını göstermektedir. Tüm firmaların marka tescillerinin bulunması ise bu konudaki farkındalığın oldukça gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Fikri mülkiyet ve aslında onun bir alt başlığı olan sınai mülkiyet haklarının genel çerçevesi konusundaki farkındalık ve bu alanlardaki genel vb. bilgiler beşli Likert ölçeği ile değerlendirilmiştir. Fikri ve sınai mülkiyet haklarının genel çerçevesi konusundaki farkındalık düzeylerinin firmalar tarafından değerlendirme ortalaması 3,5 olarak değerlendirilmiştir.

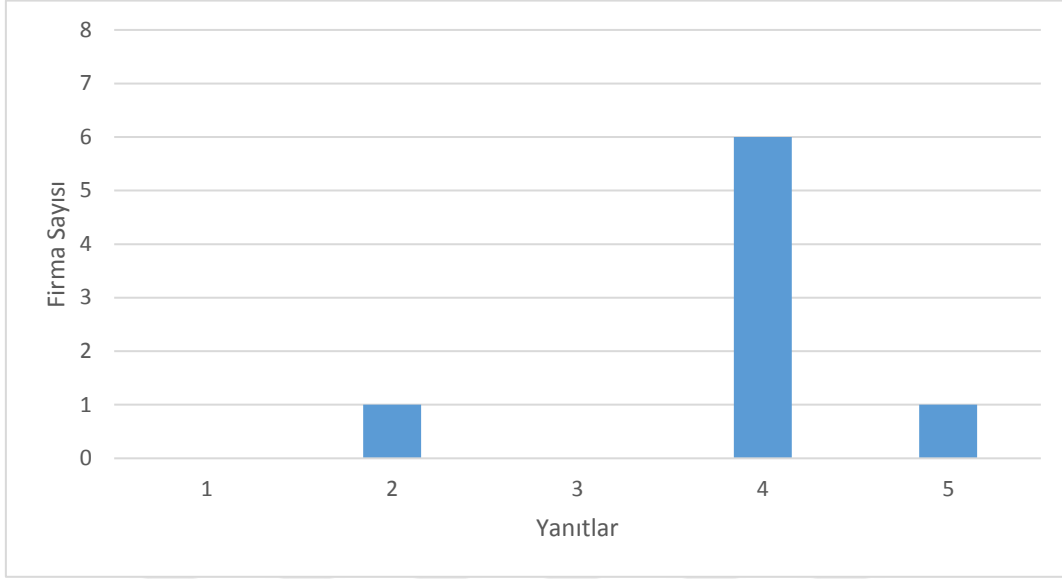
Şekil 2. Fikri mülkiyet haklarının genel çerçevesi ve neleri kapsadığı konusundaki farkındalık

Bu değer, ortalamanın üstünde bir farkındalığı göstermektedir. Dağılıma bakıldığında ise bir firmanın 5 (konuya tamamen hakimim) değerini işaretlediği; bir firmanın ise en düşük değer olan 1(hiç bilgim yok)' i işaretlediği görülmüştür.

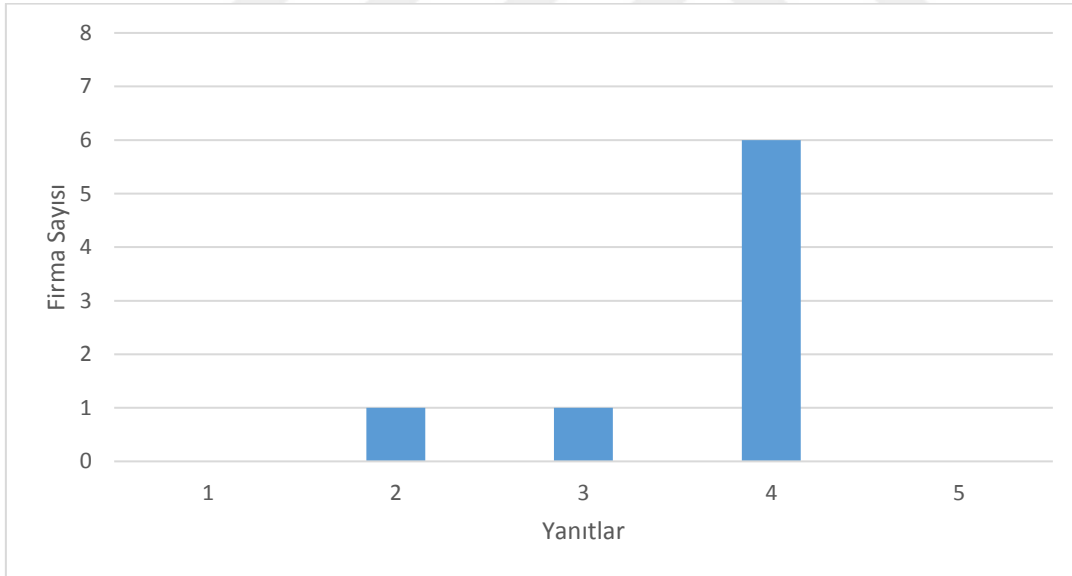
4.2.1. Patent

Bağlantılı sorulara geçildiğinde patentin ne olduğu konusundaki farkındalık düzeyi ortalaması 3,88 olarak bulunmuştur. 6 firma 4(bilgim var) değerini işaretlerken bir firma da 5 (konuya tamamen hakimim) değerini işaretlemiştir. Patent neleri koruduğu konusundaki ortalama değer ise 3.63 olarak bulunmuştur ki; bu da

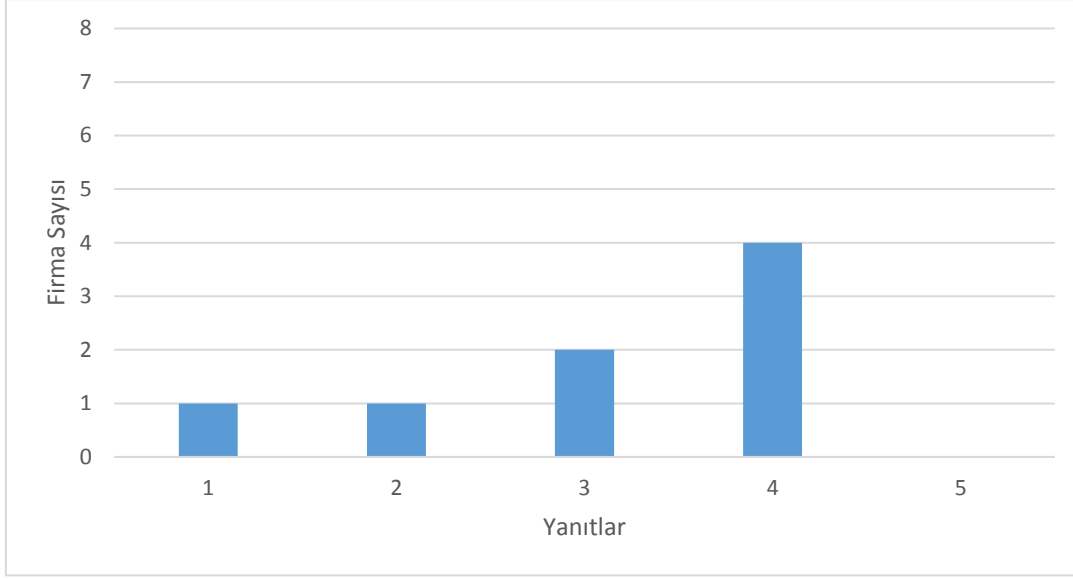
oldukça yüksek bir farkındalığa işaret etmektedir. Patentlenebilme koşulları konusundaki farkındalık da ortalama 3.13 olarak hesaplanmıştır.

Şekil 3. Patent ne olduğu konusundaki farkındalık

Şekil 4. Patent neleri koruduğu konusundaki farkındalık

Şekil 5. Patentlenebilme koşullarının ne olduğu konusundaki farkındalık

Bu durum, gerçekten yüksek bir farkındalığa işaret edebileceği gibi patent kavramının, diğer sınai mülkiyet haklarına nazaran daha bilindik ve popüler olmasından da kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Nitekim bu kavram piyasada çoğu zaman tasarım tescili yerine de kullanılabilmektedir [7]. Tezin asıl amacını oluşturan farkındalığın saptanması amacıyla, bu soruların sağlaması niteliğinde olan açık uçlu sorular da bu sorularla birlikte değerlendirilmiştir. Açık uçlu bu sorular değerlendirildiğinde; fikri mülkiyet haklarının genel çerçevesi konusunda “bir eser üzerinde sahip olunabilecek maddi ve manevi hakların tamamı” ve “telif ödenerek alınabilecek haklar” gibi genel çerçeveye yakın yanıtlar verildiği görülmüştür. Genel olarak bilgi ve emeğin korunduğu belirtilmiş çeşitli yasa ve yönetmeliklerle bu sistemin yürütüldüğünün bilindiği iletilmiştir. Biraz daha özel bir alan olan sınai mülkiyet hakları ile ilgili yanıtlarda “sanayi ve tarımdaki özgün çalışmaların ilk uygulayıcısı tarafından üretme ve satma hakları” gibi bir ifadenin yer aldığı görülmektedir ki bu yanıtı veren firmanın da bu soruyu zaten 4 değeri ile işaretlediği görülmektedir. Bu farkındalık değerini 4 olarak işaretleyen bir diğer firmanın “patent, marka, tasarım konularını kapsar.” Şeklinde oldukça olumlu ve özetleyici bir yanıt verdiği görülmekle birlikte; bu değeri yine 4 olarak işaretleyen 2 firmanın bu açık uçlu soruya herhangi bir yanıt vermediği görülmüştür.

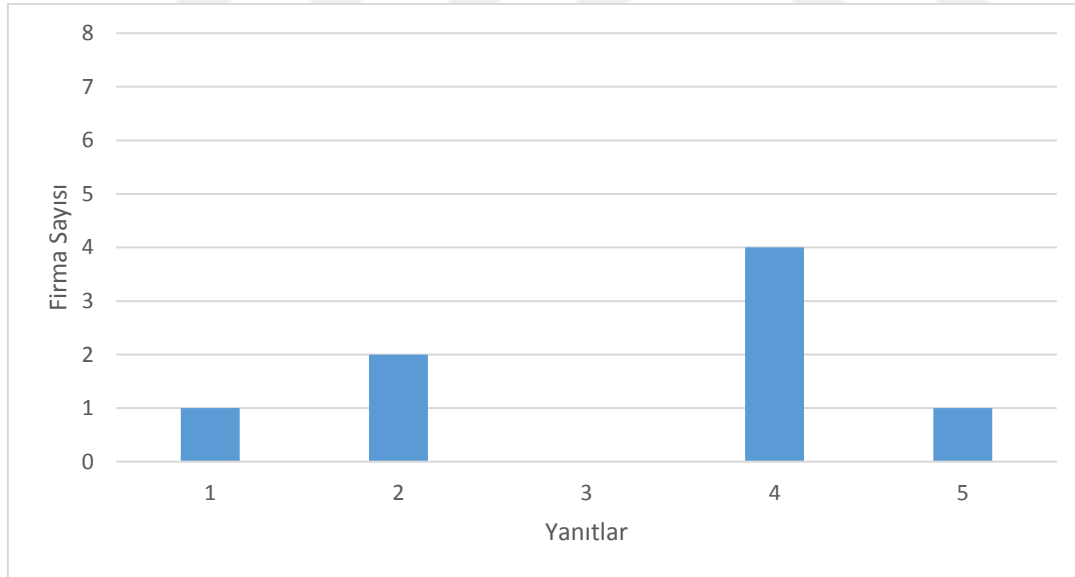
Konuya patent özelinde devam edildiğinde; patent konusundaki farkındalığını 4 olarak işaretleyen bir firmanın, bu soruya “yeni bir buluşun kullanma hakkının kime

ait olduğunu gösteren belge” şeklinde bir yanıt verdiği ve farkındalık konusunda oldukça yüksek bir veri sağladığı görülmektedir. Bu soruya yine 4 değeri ile yanıt vermiş olan bir firmanın ise ilgili açık uçlu soruda “üretilen tasarımın üretim haklarını elinde bulundurmak” şeklinde bir yanıt verdiği görülmüştür.

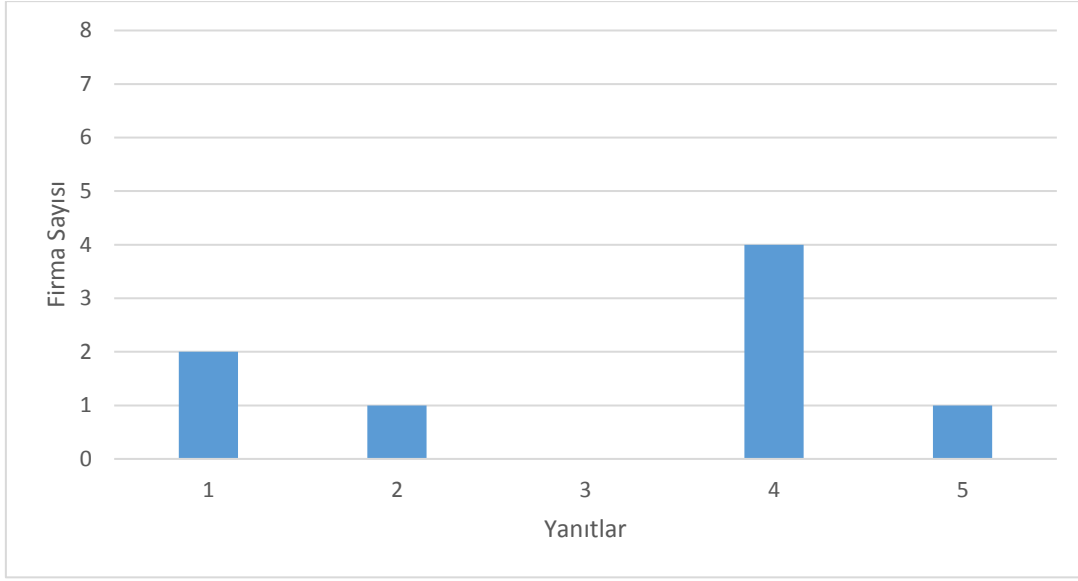
Bu durum, daha önce belirtilmiş olan bir kaygıya dikkat çekmektedir: patent ile tasarım tescilinin karıştırılması hususu. Bu yanıtla anlaşılmaktadır ki, patent konusunda farkındalığını yüksek olarak nitelendiren kimi aktörler de aslında kavramları birbirleri yerine kullanıyor olabilecek veya hatalı bazı kullanımlar yapıyor olabilecektir.

4.2.2. Faydalı Model

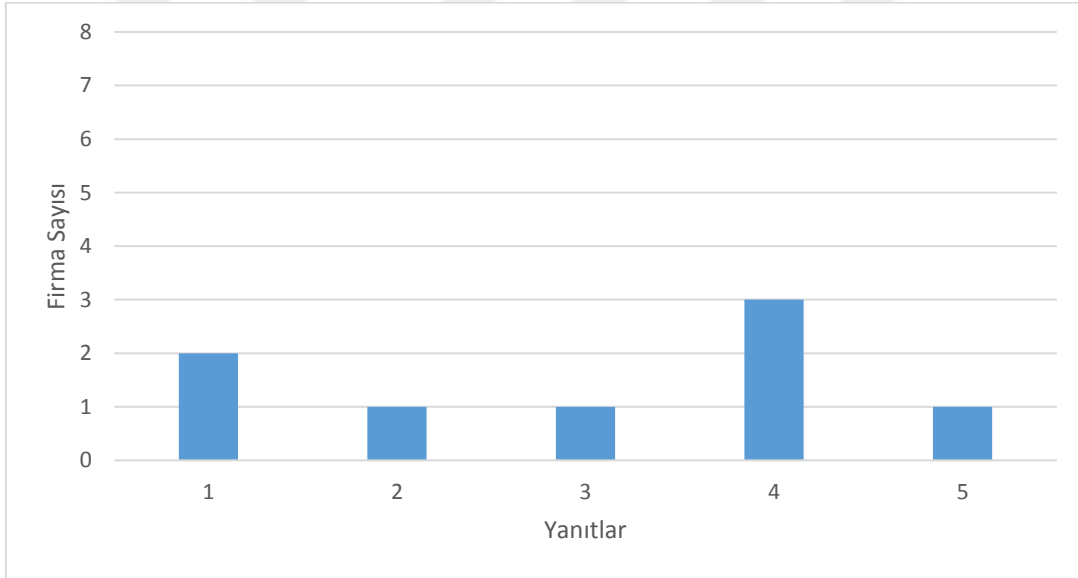
Yine buluşları koruyan bir diğer koruma ise faydalı modeldir. Firmaların, faydalı modelin ne olduğu konusundaki farkındalığa yönelik vermiş oldukları sayısal değer ortalaması 3.25 olarak hesaplanmıştır. Ortalama bir farkındalığın daha yukarısına işaret eden bu değere paralel olarak, faydalı modelin neleri koruduğu 3.13 ve faydalı model alabilme koşulları konusundaki farkındalık ise 3.0 ortalama değerleri ile değerlendirilmiştir.

Şekil 6.Faydalı modelin ne olduğu konusundaki farkındalık

Şekil 7. Faydalı modelin neleri koruduğu konusundaki farkındalık

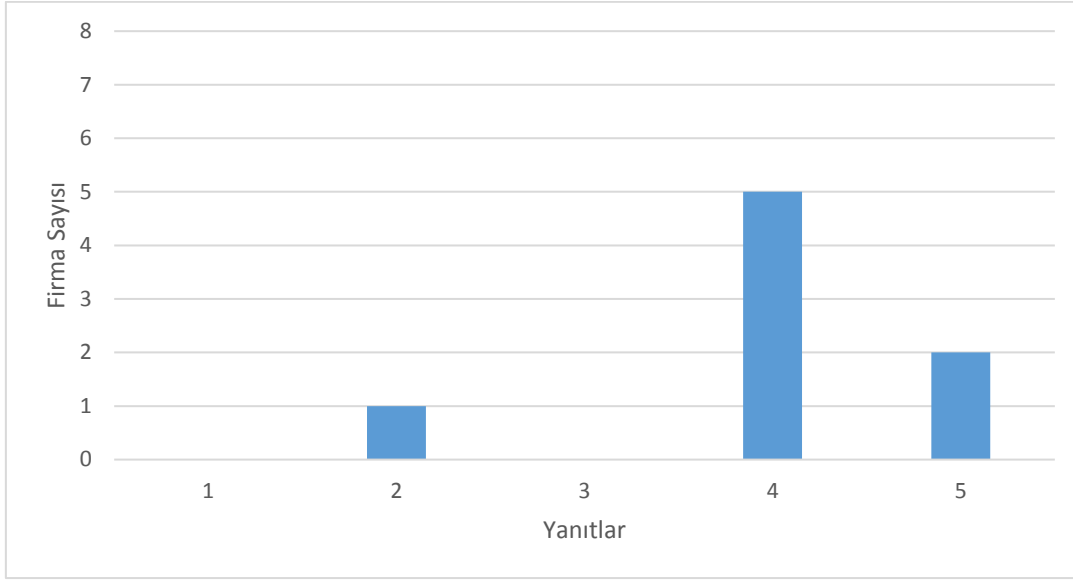
Şekil 8. Faydalı model alabilme koşullarının neler olduğu konusunda verilen cevaplar

Bağılantılı olan açık uçlu sorular değerlendirildiğinde, bu konudaki farkındalığını 4 seviyesinde belirleyen bir firmanın, bu değerle uyumlu şekilde, “patente göre daha az maliyetli ve daha az zaman gerektiren bir yöntem. Yeni bir buluşun üretme ve satma hakkının belirli bir süre verilmesi; buluş basamağı gerektirmez.” Yanıtını verdiği görülmüştür. Bu soruya Likert ölçeğinde 4 firmanın 4, 1 firmanın ise 5 yanıtını verdiği görülmektedir. Ancak yanıtlarda fazlaca bir bilgi ve yoruma rastlanmadığı daha ziyade bu işlemlerin vekiller aracılığı ile yapıldığının belirtildiği, kimi firmaların bu konuda bilgi sahibi olmadığı, kimi firmaların ise sorunun açık uçlu olması sebebi

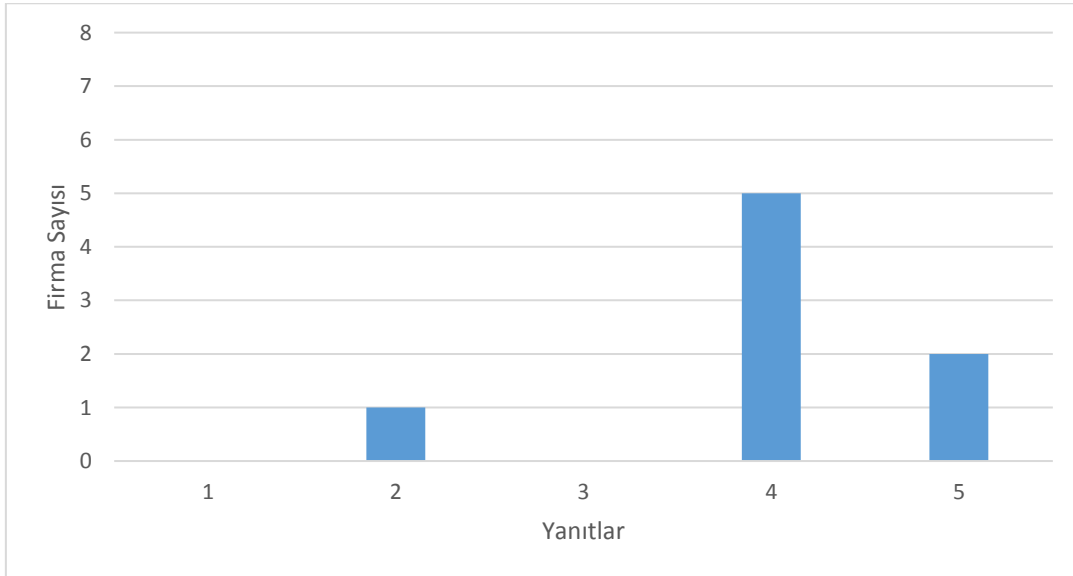
ile bu tür yanıtların zorlayıcı olduğunu belirttiği görülmüştür. Bu durum nedeni ile Likert ölçeğini kimi firmaların açık uçlu bölümde bu kısımları yanıtsız bıraktığı görülmüştür.

4.2.3. Marka

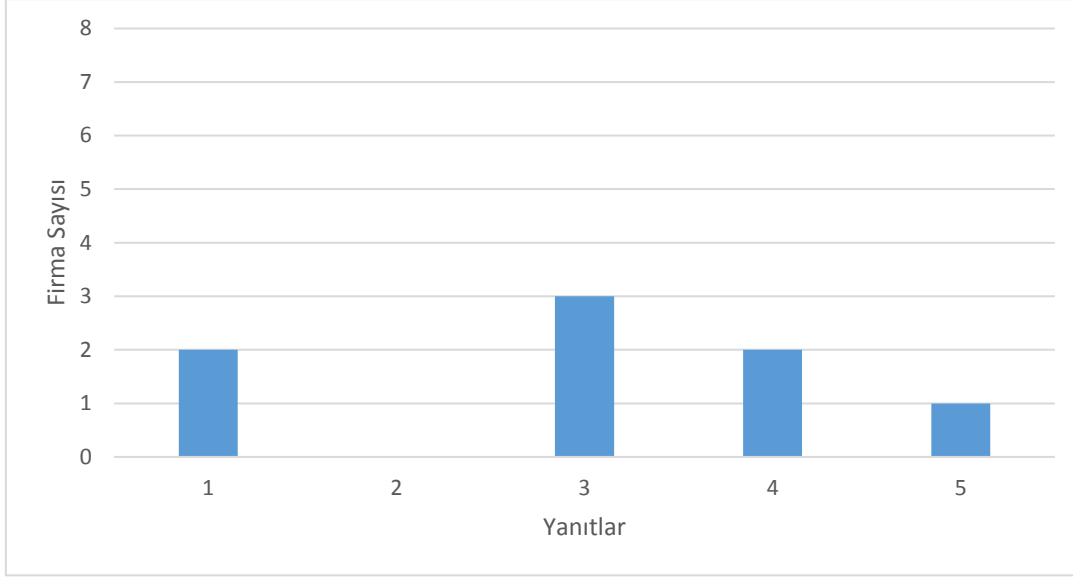
Marka tescili konusu ele alındığında, 4.0 ortalama değer ile marka tescilinin ne olduğu, neleri koruduğu (4.0) ve koruma koşullarının (3.5) ne olduğu konusundaki farkındalığın, diğer sınai mülkiyet haklarına nazaran oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 9. Marka tescilinin ne olduğu konusundaki farkındalık

Şekil 10. Marka tescilinin neleri koruduğu konusundaki farkındalık

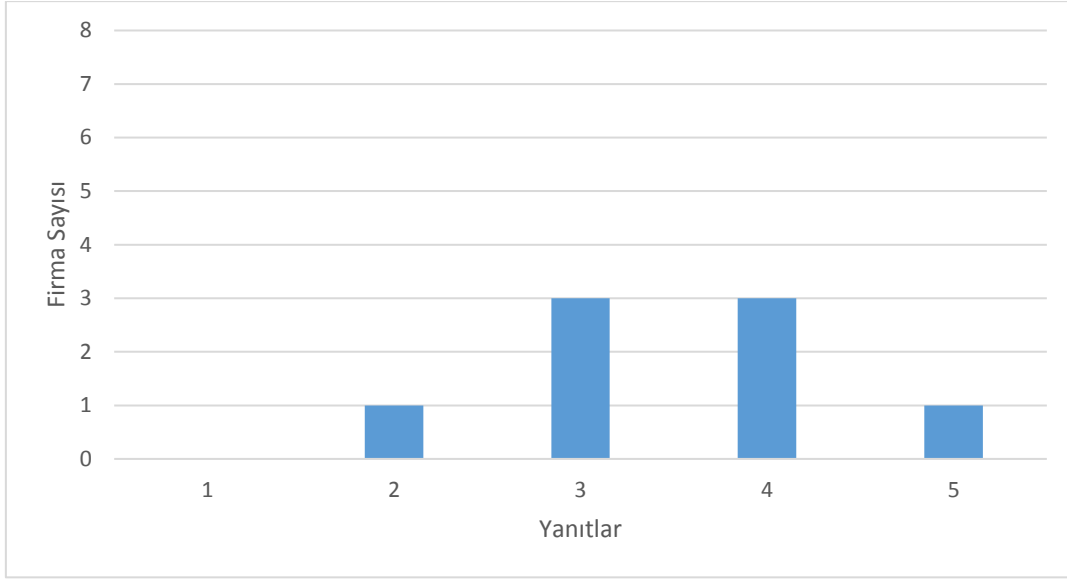

Şekil 11. Markalar için koruma koşullarının neler olduğu konusundaki farkındalık

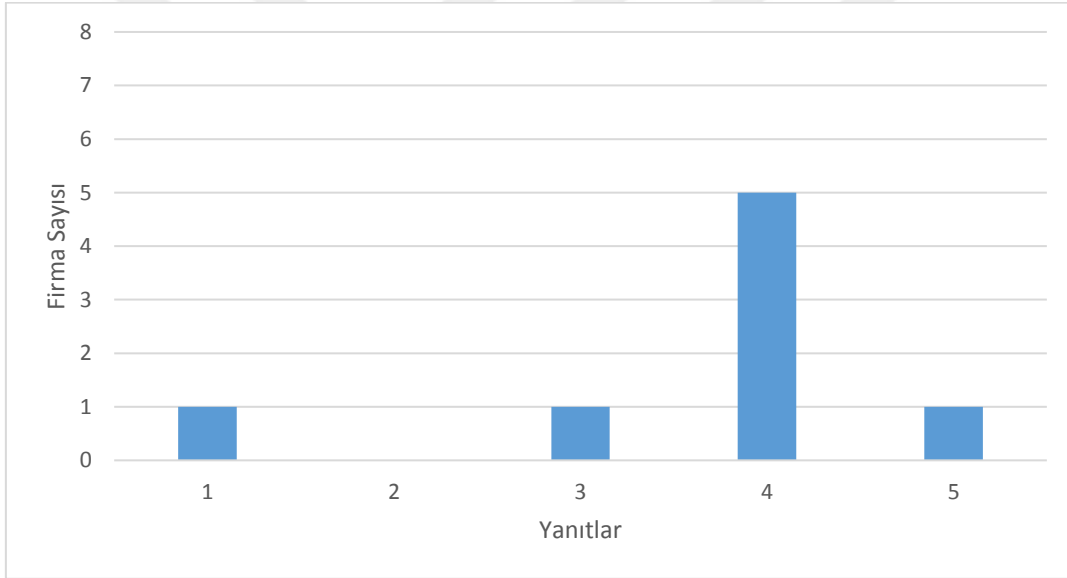
Bağlantılı açık uçlu sorular incelendiğinde, markanın 10 yıl süre ile korunduğu yanıtının, bu sorulara 5 ile 4 arasında bir farkındalık değeri belirten bir firma tarafından verildiği görülmüştür. 10'ar yıllık periyotların yenilenmesiyle uzatılabilen bir koruma sağlayan marka tescilinin firmalar arasında daha popüler bir konumda olduğu görülmektedir. Marka tescilinin ne olduğu konusundaki yanıtların ise tek bir firma tarafından verildiği ve firmanın kimliği, diğer işletmelerden ayıran işaret “,” ... “itibarı, bilinirliği, ayırt edici tüm özellikleri” şeklinde tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Ancak 4.0 ve 3.5 ortalama değerler ile yanıtlanmış olan bu sorunun açık uçlu bağlantısında başka bir firmanın yanıtın rastlanmamıştır. Dolayısıyla, farkındalık kısmı yüksek puanlamalarla işaretlenmiş olsa da bu durumun sağlaması veya göstergesi niteliğinde başkaca yanıtların yer almaması, konunun incelenmesinin gerektiğine işaret etmektedir.

4.2.4. Tasarımlar

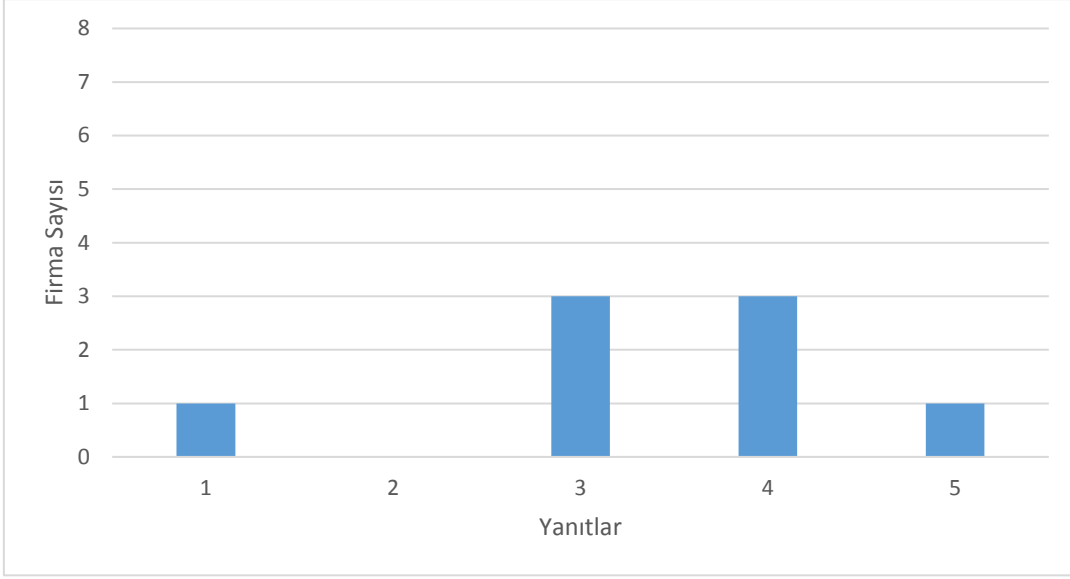
Bir başka sınai mülkiyet hakkı olan ve belki de mobilya endüstrisi açısından en fazla önem arz eden koruma türü olan tasarım tescili hakkındaki farkındalık ise 3.5, 3.63, 3.38 ve 3.0 gibi yüksek ortalama değerler ile yanıtlanmıştır.

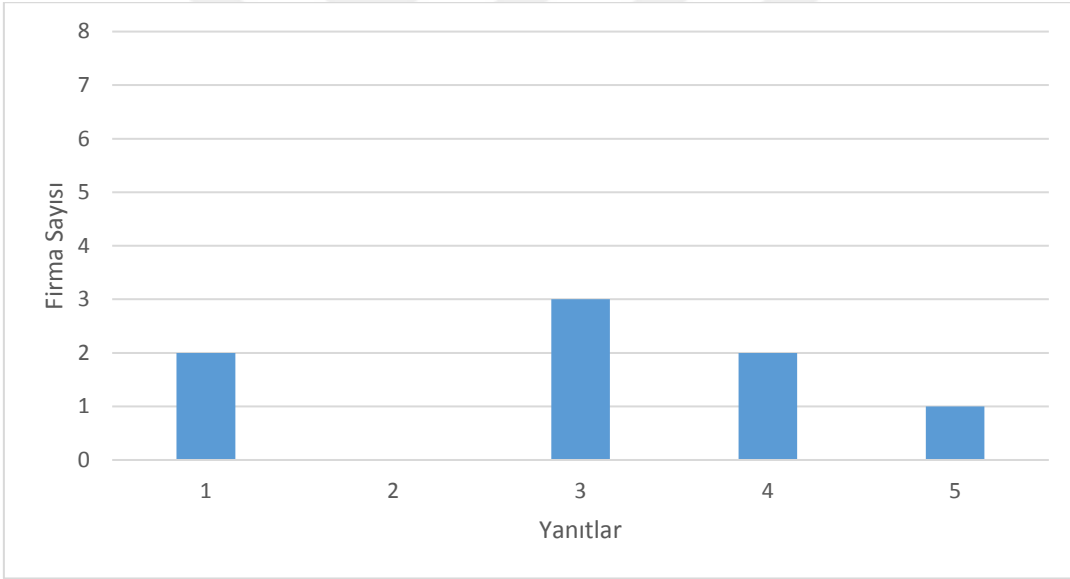
Şekil 12. Tasarım tescilinin ne olduğu konusundaki farkındalık

Şekil 13. Tasarım tescilinin neleri koruduğu konusundaki farkındalık

Şekil 14. Tasarımların tescil ile korunabilmeleri için gereken koşulların ne olduğu (yani; hangi koşulları sağlayan tasarımların tescil ile korunabileceği) konusundaki farkındalık

Şekil 15. Tasarım tescilinin koruma süresi hakkındaki farkındalık

Ancak, bu yüksek ortalamalara rağmen, açık uçlu soruda tek bir firmanın yanıt vermiş olduğu görülmektedir. Bu yanıtta “bir ürünün tamamının veya bir kısmının yapı, şekil, renk, boyut gibi dış görünüşü ile farklılık göstermesi” şeklindedir. 3.5 gibi bir değer ile yanıtlandırılan soruya ilişkin olarak başkaca bir yanıtın bulunmaması, farkındalık konusunun sorgulanmasına yol açmaktadır. Bir firmanın, daha önce belirtildiği gibi soru sistemi nedeniyle cevap vermemiş olduğu göz önüne alındığında dahi geriye kalan 6 firmada herhangi bir yanıt bulunmaması, hesaplanan 3.5 değeri ile çelişir durumdadır. Benzer şekilde, tasarım tescilinin neleri koruduğu sorusunda

da ortalama farkındalık değeri 3.63 olarak bulunmuştur. Ancak yanıtlarda “tescilli ürün sahibinin tüm haklarını” ifadesi dışında bir yanıta rastlanmamıştır. Bu durumda verilen yüksek değer ile çelişen bir durumdur. 3.38 ortalama değer ile yanıtlanmış olan koruma koşullarına yanıt ise yine aynı firmadan gelmiştir ve bu koşullar “yenilik içermesi, ayırt edici olması” şeklinde belirtilmiştir. Verilen puan ile uyumlu görünen tek yanıt bu olmuştur. Aynı firma koruma süresi ile ilgili olarak ta bir yanıt vermiş ve doğru süreleri belirtmiştir. Ancak, bu soruda da bir firmanın daha yanıt verdiği görülmüş ve başkaca bir yanıta rastlanmamıştır.

Açık uçlu sorulardan bir diğeri ise sınai mülkiyet konusundaki başvuruların hangi kuruma yapılacağı ile ilgilidir. Bu soruya da yalnızca bir firma tarafından “TPE” şeklinde yanıt verildiği görülmüştür. Oysa bu konudaki farkındalığı ölçmeye odaklanan Likert ölçekli soruda, ortalama değer 3.63 olduğu görülmektedir. Başvuruda izlenecek yolla ilgili soruda ise bu değer 2.63 ve tek bir yanıtın verilmiş olması da bu değer ile uyumlu görülmüştür. Tesciller ile ilgili hak kayıplarının olması durumunda hangi mercilere başvurulabileceği konusundaki soru ise 2.88 ortalama değerine sahiptir. Bu değer bu konudaki farkındalığın da çok yüksek olmadığını göstermekte; verilen tek yanıt da bu kabulü doğrulamaktadır. Patent, faydalı model, marka veya tasarım tescilleri ile ilgili davaların hangi mahkemelerce yürütüldüğü konusu ise 2.38 ortalama değer ile en düşük değere sahiptir; yani, farkındalığın en az olduğu konu durumundadır. Aynı değeri (2.38) paylaşan bir diğer soruda 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu hakkındaki farkındalığa yönelik olan sorudur. Bu konunun hangi mahkemelerce ele alındığına yönelik olarak bir firmanın yanıt verdiği ve yanıtını “Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesi” olarak belirttiği görülmüştür. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’na ilişkin olarak herhangi bir yanıta rastlanmamıştır. Benzer şekilde, tasarım tescilleri ile ilgili hak kayıplarında ne tür davalar açılabilceği sorusu da 2.75 ortalama değerle yanıtlanmıştır ve tek bir firmanın içeriğe uygun yanıtı ile anket sonlandırılmıştır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın ana amacı, mobilya endüstrisinde faaliyet gösteren orta ve büyük ölçekli işletmelerin, sınai mülkiyet konusundaki farkındalıklarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda bir anket çalışması yapılmış ve ulaşılabildiği kadar çok firmanın çalışmaya dahil edilmesi hedeflenmiştir. Ülke genelindeki orta ve büyük ölçekli mobilya işletmelerine açık olan bu anket online bir uygulama ile paylaşılmış ve çeşitli çeşitli mesleki platformlardan duyuruları yapılmıştır. Sonuç olarak 8 firma çalışmaya katılım göstermiş ve bulgular bu firmaların vermiş oldukları yanıtlar üzerinden elde edilmiştir.

Çalışma, nitel bir araştırmaya dayanmaktadır. Bu nedenle rastgele yani seçkisiz örnekleme yöntemi değil, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan amaçlı, ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu sürece yönelik bilgiler, ilgili başlık altında verilmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen verilerden, fikri ve sınai mülkiyet haklarının ne olduğu ve neleri kapsadığı konusundaki farkındalığın yeterli seviyede olduğu görülmektedir. Ancak özele inildiğinde, sınai mülkiyet hakları arasından, patent ve marka konularının, diğer sınai mülkiyet haklarına nazaran daha bilinir düzeyde olduğu görülmüştür. Özellikle marka konusundaki farkındalığın kayda değer puanlarla yanıtlanmış olduğu görülmektedir. Farkındalığın ölçülmesine yönelik Likert ölçeği kullanılan sorularda elde edilen yüksek puan ile çelişkili olarak marka konusundaki açık uçlu sorulara verilen yanıtların doğru fakat oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir.

Likert ölçeği kullanılan sorularda yüksek puan elde eden ancak açık uçlu sorularda aynı seviyenin yakalanamadığı bir diğer konu ise patent konusu olmuştur. Markadan farklı olarak burada, kısıtlı bilginin yanı sıra, patent kavramının tasarım tescili anlamında ve onun yerine kullanılmakta olduğu sonucu da bu araştırmanın çıkarımları arasındadır. Patent ve faydalı model buluşlara yönelik koruma sağlarken, tasarımlar, tasarım tescilleri ile hatta tescilsiz olarak da koruma elde edebilmektedir. Ancak, daha önceki çalışmalarda da ortaya konduğu gibi [4] [7], patent kimi zaman tasarım tescili ile karıştırılabilmekte ve tasarımların tescil ile değil patentle korunduğu yanılgısı ortaya çıkabilmektedir. Bu araştırmada patente yönelik verilmiş olan yanıtlar da oldukça kısıtlı olmakla birlikte; içeriğe uygun tanımlamaların

yanında, üretilen tasarımların üretim haklarının elde bulundurulması çerçevesinde bir yanıtın da verilmiş olması, bu çıkarımı doğrular nitelikte bulunmuştur. Faydalı model konusundaki yanıtlardan ise faydalı model konusundaki farkındalığın daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yanıtlar kısıtlı olmakla birlikte, çoğunlukla içeriğe uygun olarak değerlendirilmiştir.

Mobilya endüstrisi açısından belki de en fazla önem arz eden tasarımlar konusu ise farkındalığın en az olduğu alan olarak saptanmıştır. Verilen yanıtların içerikle kısmen uyumlu olduğu görülse de Likert ölçekli sorularda verilmiş olan yüksek değerlerin, açık uçlu sorularda karşılığını bulamadığı görülmüştür. Tasarımlar konusu, günden güne gelişmekte olan mobilya endüstrisinin en güçlü silahı olma potansiyelini taşımaktadır. Ancak diğer sınai haklar kadar ön planda olmaması, tasarımları ile ilerlemek durumunda olan bir sektör için azami önemde olan bu koruma türüne yönelik farkındalığın da düşük seviyelerde kalmasına yol açmaktadır. Oysa bu alanda yeni tasarımların ortaya konması, gerek yerel gerekse uluslararası arenada firmaları rakiplerinin önüne geçirebilecek çok önemli bir eylem durumundadır. Nitekim mobilya endüstrisinde faaliyet gösteren bir işletmenin bir buluş gerçekleştirmesi ve bu buluşu patent veya faydalı model ile koruması, ilgili ürünlerin “buluş” olarak nitelendirilebilecek eylemlere fazla uygun olmaması itibarıyla çok kolay bir işlem olarak görülmemektedir. Oysa yeni ve ayırt edici nitelikte tasarımlar ortaya koymak, orta veya büyük ölçekli bir işletmenin kolaylıkla gerçekleştirebileceği bir katkıdır.

Verilmiş olan yanıtlara göre yerleşik uygulamalara bakıldığında, firmaların kendi bünyelerinde tasarım faaliyetleri gerçekleştirdiği görülmektedir. Aynı zamanda mevcut tasarımlardan yararlanıldığı; ulusal ve uluslararası fuar, dergi ve kataloglarda yer almış olan ürünlerden de faydalandığı belirtilmektedir. Burada önemli olan husus bu yararlanmanın derecesi olmaktadır. Tasarım hukukunda esinlenme serbestisi bulunmakla birlikte, taklit yani kopyalama yasaklanmıştır. Esinlenmenin derecesi ise hak kayıplarının söz konusu olduğuna yönelik yapılan itirazlarda ve/veya açılan davalarda değerlendirilmektedir. Kısaca, taraflar, gerçekleştirmiş oldukları “yararlanma” eylemini bir esinlenme olarak değerlendirebilmekte; ancak bu eylem hukuki anlamda bir hak ihlali olarak nitelendirilebilmektedir. Bu durum da işletmelerin maddi ve manevi kayıplar yaşamasına sebebiyet verebilmektedir. Sipariş üzerine üretilen mobilyalarda da

benzer bir durum söz konusu olmaktadır. Üretilmesi talep edilen bir mobilya tasarımı üzerinde tasarım hakkı bulunması durumunda, üretici yine hak ihlali yapar duruma düşebilecektir ve maddi, manevi kayıplara uğrayabilecektir. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'na göre, bir tasarım, tescilli olarak da tescilsiz olarak da korunabilmektedir. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan genel bazı hükümlerle Haksız Rekabet açısından da koruma elde edilebilmektedir. Kısaca, bir tasarım, anonim yani harcıalem olmamak kaydıyla, kamuya sunulduğu andan itibaren, sonraki tasarımlara bir örnek oluşturmanın yanında, bir hak sahipliğini de temsil etmektedir. Bu nedenle, mevcut tasarımlardan yararlanılırken oldukça dikkatli davranılmalı, tasarım hukuku çerçevesi göz önünde bulundurularak ilerlenmelidir. Tasarım faaliyetlerine destek olarak, bu süreçler marka-patent vekilleri aracılığıyla yürütülebileceği gibi, kurum içi hukuki yapılanmaların da fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda verilen yanıtlarda, mevcut tasarımların lisans yoluyla üretilmesi yanıtının yalnızca 1 firma tarafından işaretlendiği görülmüştür. Oysa tasarım koruması anlamında doğru yaklaşım, mevcut bir tasarımın izinli olarak yani lisans yoluyla üretilmesidir.

Bulgular aracılığıyla varılan sonuçlar genel bir çerçevede değerlendirildiğinde, mobilya endüstrisinde sınai mülkiyet, özellikle de tasarım koruması konusundaki farkındalığın artırılmasının gerektiği sonucuna varılmaktadır. Çeşitli yollarla, işletmelerin kendi bünyelerinde tasarım faaliyetleri gerçekleştirmeleri ve bu amaç için tasarımcı istihdam etmeleri önem arz etmektedir. Sektörel kalkınma ve bağlantılı olarak ülke kalkınmasında önemli rol oynayabilecek bu husus için çeşitli teşvik mekanizmaları da bulunmaktadır. Örneğin, işletmelerde devlet teşvikleri ile Ar-Ge ve/veya Tasarım Merkezleri kurulabilmekte; bu birimlerde çeşitli araştırmacılar, tasarımcılar görev alabilmektedir. Bu tür bir oluşuma gerek olmadan dahi gerçekleştirilebilecek bu faaliyetler, düzenlenecek olan bilgilendirme programları ve benzeri uygulamalar ile daha da kolaylaşabilecektir. Üniversite-sanayi işbirlikleri bu konuda işletmelere önemli kazanımlar sağlayabilecektir.

Özetle, sınai mülkiyet hakları ve daha özel çerçevede tasarımlar konusundaki farkındalığa verilecek olan ağırlık, gerek kısa gerekse orta ve uzun vadede işletmelere büyük kazançlar sağlayabilecek; ulusal mobilya vizyonumuzun uluslararası alanda çok daha itibarlı bir konuma gelmesine önemli ölçüde etki edebilecektir.

KAYNAKLAR

- [1] TOBB, https://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/2014/mobilya_sektor_raporu_tr_int.pdf, **2018**
- [2] OAİB, Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri Sektörü 2017 Yılı Raporu http://www.turkishfurniture.org/Eklenti/81,mobilya-fr-sektor-eki-2017.pdf?0&_tag1=F37B57D9A0550550F5E5BC45FFAF9FF11A48908F&c refer=C9134806B8D145A8F041689B628C7AE093C06DFB3AAFD000CC996F1C4AA4EFAC, 2017
- [3] Elibol, G.C., Mobilya Endüstrisinde Tasarımların Hukuki Yollarla Korunması.2. Ulusal Mobilya Kongresi, Bildiri Kitabı, Denizli, s 14-18, **2013**
- [4] Elibol, G.C., Assessment of Novelty And Distinctive Character in Industrial Design Protection in Turkey (Türkiye’de Endüstriyel Tasarım Tescilinde Yenilik Ve Ayırt Edici Nitelik Değerlendirmesi), Doktora Tezi, Odtü Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Ürünleri Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara., **2011**
- [5] Soyak, A., Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve GOÜ’ler Açısından Önemi, Legal Fikri Ve Sınai Haklar Dergisi, s 11-30, **2005**
- [6] TPE, Beşinci Yılında Türk Patent Enstitüsü, **1999**
- [7] Elibol, G. C., Korkut F., Hasdoğan G. Tasarım Hukukunda Yenilik ve Ayırt Edici Nitelik Değerlendirmesinde Kullanılan Terimler Açısından Kavramsallaştırma Sorunları, Endüstride, Tasarımda, Eğitimde 40 Yıl Sempozyum Bildiri Kitabı. İstanbul: MSGSÜ Mimarlık Fakültesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü, s 309-316, **2011**
- [8] Elibol, G. C., “Informed User”: The Fictive Assessor of “Industrial Designs” as part of Industrial Property Rights”, SGEM 2nd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts, Proceedings Book 4, Bulgaria., 2015
- [9] İSO, Mobilya İmalatı Sanayi Sektör Raporu, **2015**
- [10] Özen Y.,Gül A., Sosyal ve Eğitim Bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu 2007, s. 395-420, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/31569>, **2018**
- [11] Konaklı Z., Göksu A., Padem H., Araştırma Yöntemleri, SPSS Uygulamalı 2012,https://www.researchgate.net/profile/Ali_Goeksu/publication/26551527

2_Arastirma_Yontemleri_SPSS_Uygulamali/links/54790eb50cf2a961e48780ee/Arastirma-Yoentemleri-SPSS-Uygulamali.pdf, **2018**

- [12] <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm>, **2018**
- [13] Kahveci, M., Tasarım Sürecinin Yönetimi ve Maliyete Etkileri, Ahşabın Tasarım Serüveni Sempozyumu, TMMOB Orman Mühendisleri Odası, Bildiri Kitabı, s 61-68, **2016**
- [14] Uçar, E., Dilik, T., Kurtoğlu, A., Global Trendlerin Türkiye Mobilya Sektöründeki Yansımalarına Yönelik Güncel Bir Analiz, Ahşabın Tasarım Serüveni Sempozyumu, TMMOB Orman Mühendisleri Odası, Bildiri Kitabı, s 371-385, **2016**
- [15] Ünsal, H. T., İmalat Sanayi KOBİ'lerinde Ürün Geliştirme ve Tasarım Sorunu. Endüstride, Tasarımda, Eğitimde 40 Yıl Sempozyum Bildiri Kitabı. İstanbul: MSGSÜ Mimarlık Fakültesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü, s 141-152, **2011**
- [16] Altındağ, A., Er, A., Yabancıyla Çalışmak: Türkiye'deki İmalatçı Firmaların Yabancı Tasarımcılar ve Tasarım Ofisleri ile İlişkileri. Endüstride, Tasarımda, Eğitimde 40 Yıl Sempozyum Bildiri Kitabı. İstanbul: MSGSÜ Mimarlık Fakültesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü, s 153-172, **2011**

EKLER

EK 1: UYGULANAN ÇEVİRİMİÇİ ANKET ÖRNEĞİ

ORTA VE BÜYÜK ÖLÇEKLİ MOBİLYA FİRMALARINDA SINAI MÜLKİYET HAKLARI KONUSUNDAKİ FARKINDALIĞIN ÖLÇÜLMESİ

Bu çalışma, Cüneyt ERASLAN tarafından, Dr.Öğr.Üy.Gülçin Cankız ELİBOL danışmanlığında, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ağaççileri Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan bir Yüksek Lisans Tezi kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Anket iki bölümden ve üç ayrı tipte soru grubundan oluşmaktadır. Birinci bölümde firmaya ilişkin bilgilerin toplanması amaçlanmıştır. İkinci bölüm ise fikri mülkiyet konusundaki farkındalığın ölçülmesine yönelik olarak hazırlanmıştır. Açık uçlu sorularda lütfen gerekli boşlukları doldurunuz. Seçenekli sorularda ise firmanıza uygun olan seçeneği işaretleyiniz. 5li Likert ölçeği kullanılmış olan sorularda ise "1-hiç bilgim yok", "2- biraz bilgim var", "3- orta seviyede bilgim var", 4- "bilgim var" ve 5- "konuya tamamen hakimim" seçeneklerinden sizin için en uygun olanını işaretleyip; yanıtınız 2,3,4 veya 5 yönünderse alttaki kısmı doldurunuz. Sorular dışında belirtmek istediğiniz başkaca husus var ise "Diğer" bölümüne açıklamalarınızı ekleyebilirsiniz. Anketi yanıtlamanız takriben 15-20 dakika sürecektir. Araştırma ile ilgili her türlü soru ve/veya bilgi için Cüneyt ERASLAN (cuneyt.eraslan@ankara.edu.tr) ve/veya Dr.Öğr.Üyesi Gülçin Cankız ELİBOL (gcelibol@hacettepe.edu.tr) ile iletişime geçebilirsiniz. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

FİRMA BİLGİLERİ

1. Firma Adı

2. Kuruluş Yılı

3. Çalışan sayısı

4. Çalışma alanı (panel mobilya, oturma grubu vs)

5. Tasarım ve Fikri mülkiyet departmanı

Her satırda yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	Var	Yok
Tasarım departmanı	☐	☐
Fikri mülkiyet departmanı	☐	☐

6. Tasarım departmanı

(Varsa) firmada çalışan tasarımcı sayısı ve mezun oldukları lisans/lisansüstü programlar)

7. Fikri mülkiyet departmanı

(Varsa) fikri mülkiyet departmanında çalışan personel sayısı ve mezun oldukları lisans/lisansüstü programlar)

8. Sektördeki yeriniz

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Üretici/satıcı (yurt içi)
- ☐ Üretici/satıcı (yurt içi)/ihracatçı
- ☐ Üretici/satıcı (yurt içi)/ithalatçı
- ☐ Üretici/satıcı (yurt içi)/ithalatçı/ihracatçı
- ☐ Üretici/ihracatçı
- ☐ Diğer

ORTA VE BÜYÜK ÖLÇEKLİ MOBİLYA FİRMALARINDA SİNİ MÜLKİYET HAKLARI KONUSUNDAKİ FARKINDALIĞIN ÖLÇÜLMESİ

Bu çalışma, Cüneyt ERASLAN tarafından, Dr.Öğr.Üy.Gülçin Cankız ELİBOL danışmanlığında, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ağaçışleri Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı'nda yürütölmekte olan bir Yüksek Lisans Tezi kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Anket iki bölümden ve üç ayrı tipte soru grubundan oluşmaktadır. Birinci bölümde firmaya ilişkin bilgilerin toplanması amaçlanmıştır. İkinci bölüm ise fikri mülkiyet konusundaki farkındalığın ölçölmesine yönelik olarak hazırlanmıştır. Açık uçlu sorularda lütfen gerekli boşlukları doldurunuz. Seçenekli sorularda ise firmanıza uygun olan seçeneği işaretleyiniz. 5li Likert ölçeği kullanılmış olan sorularda ise "1-hiç bilgim yok", "2- biraz bilgim var", "3- orta seviyede bilgim var", 4- "bilgim var" ve 5- "konuya tamamen hakimim" seçeneklerinden sizin için en uygun olanını işaretleyip; yanıtınız 2,3,4 veya 5 yönündeyse alttaki kısmı doldurunuz. Sorular dışında belirtmek istediğiniz başkaca husus var ise "Diğer" bölümüne açıklamalarınızı ekleyebilirsiniz. Anketi yanıtlamanız takriben 15-20 dakika sürecektir. Araştırma ile ilgili her türlü soru ve/veya bilgi için Cüneyt ERASLAN (cuneyt.eraslan@ankara.edu.tr) ve/veya Dr.Öğr.Üyesi Gülçin Cankız ELİBOL (gcelibol@hacettepe.edu.tr) ile iletişime geçebilirsiniz. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

FİRMA BİLGİLERİ

9. Firma Adı

10. Kuruluş Yılı

11. Çalışan sayısı

12. Çalışma alanı (panel mobilya, oturma grubu vs)

13. Tasarım ve Fikri mülkiyet departmanı

Her satırda yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	Var	Yok
Tasarım departmanı	☐	☐
Fikri mülkiyet departmanı	☐	☐

14. Tasarım departmanı

(Varsa) firmada çalışan tasarımcı sayısı ve mezun oldukları lisans/lisansüstü programlar)

15. Fikri mülkiyet departmanı

(Varsa) fikri mülkiyet departmanında çalışan personel sayısı ve mezun oldukları lisans/lisansüstü programlar)

16. Sektördeki yeriniz

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Üretici/satıcı (yurt içi)
- ☐ Üretici/satıcı (yurt içi)/ihracatçı
- ☐ Üretici/satıcı (yurt içi)/ithalatçı
- ☐ Üretici/satıcı (yurt içi)/ithalatçı/ihracatçı
- ☐ Üretici/ihracatçı
- ☐ Diğer

SINAI MÜLKİYET

17. Firmanız bünyesinde tasarım faaliyetleri nasıl gerçekleştiriliyor? (birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- ☐ Firma bünyesinde yeni tasarımlar geliştiriliyor.
- ☐ Firma dışından tasarımcılar, firmamız için yeni tasarımlar geliştiriyor.
- ☐ Firma bünyesindeki tasarımcılar, mevcut tasarımlardan faydalananak yeni tasarımlar geliştiriyor.
- ☐ Uluslararası fuarlarda yer alan firma dışı tasarımlardan yararlanılıyor.
- ☐ Uluslararası fuarlarda yer alan firma dışı tasarımlar aynen kullanılıyor.
- ☐ Ulusal fuarlarda yer alan firma dışı tasarımlardan yararlanılıyor.
- ☐ Ulusal fuarlarda yer alan firma dışı tasarımlar aynen kullanılıyor.
- ☐ Uluslararası dergi ve kataloglarda yer alan tasarımlardan yararlanılıyor.
- ☐ Uluslararası dergi ve kataloglarda yer alan tasarımlar aynen kullanılıyor.
- ☐ Ulusal dergi ve kataloglarda yer alan tasarımlardan yararlanılıyor.
- ☐ Ulusal dergi ve kataloglarda yer alan tasarımlar aynen kullanılıyor.
- ☐ Mevcut tasarımlar lisans yoluyla üretiliyor.
- ☐ Sipariş üzerine, istenen tasarım üretiliyor.
- ☐ Diğer: _____

18. Firmanıza ait patent, faydalı model, marka ve/veya tasarımlar

Her satırda yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	Evet	Hayır
Firmanıza ait patent(ler)iniz ve/veya faydalı model(ler)iniz bulunmakta mı?	☐	☐
Firmanıza ait tescilli marka(lar)nız bulunmakta mı?	☐	☐
Firmanıza ait tescilli tasarım(lar)nız bulunmakta mı?	☐	☐

Aşağıdaki sorulara yanıt verirken, “1-hiç bilgim yok”, “2- biraz bilgim var”, “3- orta seviyede bilgim var”, 4- “bilgim var” ve 5- “konuya tamamen hakimim” seçeneklerinden size en uygun olanını işaretleyiniz.

19. Fikri mülkiyet haklarının genel çerçevesi ve neleri kapsadığı konusunda...

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐
5- konuya tamamen hakimim					

20. Sınai mülkiyet haklarının neleri kapsadığı konusunda...

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	1	2	3	4	5
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐
5- konuya tamamen hakimim					

21. Patentin ne olduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

22. Patentin neleri koruduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

23. Patentlenebilme koşullarının ne olduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

24. Faydalı Modelin ne olduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

25. Faydalı Modelin neleri koruduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

26. Faydalı Model alabilme koşullarının neler olduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

27. Marka tescilinin ne olduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

28. Marka tescilinin neleri koruduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

29. Markalar için koruma koşullarının neler olduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

30. Tasarım tescilinin ne olduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

31. Tasarım tescilinin neleri koruduğu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

32. Tasarımların tescil ile korunabilmeleri için gereken koşulların ne olduğu (yani; hangi koşulları sağlayan tasarımların tescil ile korunabileceği) konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

33. Tasarım tescilinin koruma süresi hakkında...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

34. Patent, Faydalı Model, Marka veya Tasarım Tescili başvurusunun hangi kuruma yapılacağı konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

35. Patent, Faydalı Model, Marka veya Tasarım Tescili başvurusu yapılırken izlenecek yol konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

36. Patent, Faydalı Model, Marka veya Tasarım Tescilleri ile ilgili hak kayıplarının söz olması durumunda hangi mercilere başvurulabileceği konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

37. Patent, Faydalı Model, Marka veya Tasarım Tescilleri ile ilgili davaların hangi mahkemelerce yürütüldüğü konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

38. Tasarım Tescilleri ile ilgili hak kayıpları söz konusu olduğunda ne tür davalar açılabilceği konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

39. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu konusunda...

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
1-hiç bilgim yok	☐	☐	☐	☐	☐	5- konuya tamamen hakimim

Bu bölüm, daha önceki bölümde yer alan "2- biraz bilgim var" veya daha üstünde bir bilgi düzeyindeki seçenekler için kısa bilgi edinmek amacıyla oluşturulmuştur. Lütfen konu hakkındaki bilgileri herhangi bir kaynaktan faydalanmadan yazınız.

40. Fikri mülkiyet haklarının genel çerçevesi ve neleri kapsadığı konusunda...

41. Sınai mülkiyet haklarının neleri kapsadığı konusunda...

42. Patentın ne olduğu konusunda...

43. Patentın neleri koruduğu konusunda...

44. Patentlenebilme koşullarının ne olduğu konusunda...

45. Faydalı Modelin ne olduğu konusunda...

46. Faydalı Modelin neleri koruduğu konusunda...

47. Faydalı Model alabilme koşullarının neler olduğu konusunda...

48. Marka tescilinin ne olduğu konusunda...

49. Marka tescilinin neleri koruduğu konusunda...

50. Markalar için koruma koşullarının neler olduğu konusunda...

51. Tasarım tescilinin ne olduğu konusunda...

52. Tasarım tescilinin neleri koruduğu konusunda...

53. Tasarımların tescil ile korunabilmeleri için gereken koşulların ne olduğu (yani; hangi koşulları sağlayan tasarımların tescil ile korunabileceği) konusunda...

54. Tasarım tescilinin koruma süresi hakkında...

55. Patent, Faydalı Model, Marka veya Tasarım Tescili başvurusunun hangi kuruma yapılacağı konusunda...

56. Patent, Faydalı Model, Marka veya Tasarım Tescili başvurusu yapılırken izlenecek yol konusunda...

57. Patent, Faydalı Model, Marka veya Tasarım Tescilleri ile ilgili hak kayıplarının söz olması durumunda hangi mercilere başvurulabileceği konusunda...

58. Patent, Faydalı Model, Marka veya Tasarım Tescilleri ile ilgili davaların hangi mahkemelerce yürütüldüğü konusunda...

59. Tasarım Tescilleri ile ilgili hak kayıpları söz konusu olduğunda ne tür davalar açılabileceği konusunda...

60. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu konusunda...

ÖZGEÇMİŞ

Kimlik Bilgileri

Adı Soyadı : Cüneyt ERASLAN
Doğum Yeri : Mardin
E-Posta : cnyeraslan@ankara.edu.tr
Adres : Hürel mah. 10.sokak No:7 / 18 Mamak-Ankara

Eğitim

Lise : Gazi Teknik Lisesi – Bilgisayar Bölümü - 1991
Lisans : Hacettepe Üniversitesi / Ağaçışleri Endüstri Mühendisliğı – 1997
Önlisans : Ankara Üniversitesi / Elmadağ M.Y.O. / Bilgisayar Programcılığı - 2013
Lisansüstü : Hacettepe Üniversitesi / Ağaçışleri Endüstri Mühendisliğı Yüksek Lisans – 1997

Yabancı Dil ve Düzeyi

İngilizce :Orta Düzey
Arapça : İyi Düzey

İş Deneyimi

Mardek Ahşap San.Tic.Ltd. Üretim Planlama Şefi 1997-1999 Ankara
Eltağ Mutfak-Banyo-Tic.Ltd.Şti Üretim Müdürü 1999-2000 Ankara
Hitit Mobilya San.Tic.Ltd. Üretim Planlama Şefi 2000-2002 Ankara
Ankara Üni. SKS.Bilgi İşlem Sözleşmeli Personel 2006-2011 Ankara
Ankara Üni. Öğrenci İşleri Daire Bşk. Teknisyen 2011- Ankara

Deneyim Alanları

Web Programlama, Veritabanı Raporlama

Tezden Üretilmiş Projeler ve Bütçesi

-

Tezden Üretilmiş Yayınlar

-

Tezden Üretilmiş Tebliğ ve/veya Poster Sunumu ile Katıldığı Toplantılar

-

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AĞAÇİŞLERİ ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 25/09/2018

Tez Başlığı / Konusu: ORTA VE BÜYÜK ÖLÇEKLİ MOBİLYA İŞLETMELERİNDE SİNAİ MÜLKİYET HAKLARI KONUSUNDAKİ FARKINDALIĞIN İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 57 sayfalık kısmına ilişkin, 03/09/2018 tarihinde ~~şahsım~~/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 10 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/~~Tablo~~
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: CÜNEYT ERASLAN
Öğrenci No: N10226445
Anabilim Dalı: AĞAÇİŞLERİ ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ
Programı: AĞAÇ İŞLERİ ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ - YÜKSEK LİSANS
Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

25.09.2018

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

DR. ÖGR. ÜYESİ GÜLÇİN CANKIZ
ELİBOL

(Unvan, Ad Soyad, İmza)